

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva**

**Efektivita veřejné správy měst v České republice
Bc. Nikola Bínová**

**Diplomová práce
2012**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Nikola Bínová
Osobní číslo: E10002
Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Regionální rozvoj
Název tématu: Efektivita veřejné správy měst v České republice
Zadávací katedra: Ústav veřejné správy a práva

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Trendem ve veřejné správě současného období je redukce zaměstnanců a zvyšování efektivity práce. Cílem této práce je zjistit, nakolik jsou deklarované kroky pouze kosmetickými změnami a nakolik mají potenciál i v dlouhodobém horizontu přinést kýžené úspory.

Obsah práce:

- Veřejná správa v České republice.
- Možnosti hodnocení efektivity veřejné správy.
- Outsourcing ve veřejné správě.
- Vyhodnocení nákladů na veřejnou správu ve vybraných městech.
- Možnosti zvýšení efektivity veřejné správy.

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

- LACINA, Karel. Regionální rozvoj a veřejná správa . Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2007. 69 s. ISBN 978-80-86754-74-1.
OCHRANA, František. Veřejné rozpočty jako nástroj veřejné politiky a strategického vládnutí . Praha : CESES FSV UK, 2005. 43 s.
PEKOVÁ, Jitka. Veřejné finance : úvod do problematiky . Praha : ASPI, 2008. 579 s. ISBN 978-80-7357-358-4.
PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav; JETMAR, Marek. Veřejná správa a finance veřejného sektoru . Praha : ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
POMAHÁČ, Richard; OLGA, Vidláková. Veřejná správa. Praha : C. H. Beck, 2002. 278 s. ISBN 80-7179-748-0.
PROVAZNÍKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů : teorie a praxe . Praha : Grada, 2009. 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.
RABIN, Jack. Encyclopedia of public administration and public policy. Boca Raton : Taylor & Francis, 2005. 329 s. ISBN 0-8493-3895-6.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Martin Maštálka, Ph.D.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: 27. června 2011
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2012

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 11. srpna 2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 2. 2012

Bc. Nikola Bínová

ANOTACE

Cílem práce je zjistit, která forma řízení veřejné správy měst v ČR je efektivnější, zda centralizovaná nebo decentralizovaná forma. Práce předpokládá, že centralizovaná forma řízení je efektivnější, z důvodů nižších nákladů na činnost správy a dalších úspor. Pokud by se předpoklad potvrdil, byla by zde cesta, jak snížit náklady na veřejnou správu převedním všech územních samospráv na centralizovanou formu řízení.

KLÍČOVÁ SLOVA

veřejná správa, rozpočet, efektivnost, výdaje, centralizovaná a decentralizovaná forma řízení

TITLE

Effectiveness of public administrations in the cities of the Czech Republic

ANNOTATION

The aim is to determine which form of management public administrations in the cities of the Czech Republic is more effective, whether centralized or decentralized form. The work assumes that a centralized form of management is more efficient because of lower costs of the administration and other savings. If the supposition is confirmed, there would be a way to reduce the cost of public administration to transfer all public administrations in the form of centralized management.

KEYWORDS

public administration, budget, efficiency, costs, centralized and decentralized form of management

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. VEŘEJNÝ SEKTOR A VEŘEJNÁ SPRÁVA.....	10
2. VÝSTUP, EFEKTIVNOST, ÚČINNOST A HOSPODÁRNOST.....	11
2.1. POJETÍ EFEKTIVNOSTI.....	12
2.2. POJETÍ UŽITKU	13
2.3. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ EFEKTIVNOST VEŘEJNÉHO SEKTORU.....	13
2.4. EFEKTIVNOST A OBJEKTIVIZACE VÝDAJŮ VE VEŘEJNÉM SEKTORU	15
3. ROZPOČTOVÁ SOUSTAVA.....	17
3.1. VEŘEJNÝ ROZPOČET.....	18
3.1.1. Peněžní fond	18
3.1.2. Bilance finančních prostředků	18
3.1.3. Finanční plán	19
3.1.4. Nástroj veřejné politiky	19
3.2. HLAVNÍ ZNAKY VEŘEJNÝCH ROZPOČTŮ	19
3.3. ROZPOČTOVÉ ZÁSADY.....	19
3.4. ROZPOČTOVÝ PROCES.....	21
4. PŘÍJMY ÚZEMNÍCH ROZPOČTŮ.....	25
4.1. DAŇOVÉ PŘÍJMY	25
4.2. TRANSFERY A DOTACE	28
4.3. NEDAŇOVÉ PŘÍJMY.....	28
4.4. ÚVĚRY A PŮJČKY	30
5. VÝDAJE ÚZEMNÍCH ROZPOČTŮ.....	31
5.1. EKONOMICKÉ HLEDISKO.....	31
5.2. HLEDISKO ROZPOČTOVÉ SKLADBY.....	31
5.3. HLEDISKO INFRASTRUKTURY	32
5.4. HLEDISKO FUNKCÍ VEŘEJNÝCH FINANČÍ	32
5.5. HLEDISKO ROZPOČTOVÉHO PLÁNOVÁNÍ.....	33
6. SPOLUPRÁCE A PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU	34
6.1. FORMY SPOLUPRÁCE PŘI POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH STATKŮ NA MÍSTNÍ ÚROVNI	36
6.1.1. Dohoda o poskytování veřejných statků a služeb.....	36
6.1.2. Pronájem veřejného podniku	36
6.1.3. Společné podniky	36
6.1.4. Koncese	37
6.1.5. Licence	37
6.1.6. Franchising	37
6.1.7. Financování veřejné investice ze soukromých zdrojů.....	38
6.1.8. Leasing	38
6.1.9. Subvence a granty určené soukromým subjektům	38
6.1.10. Dočasná výpomoc orgánům veřejné správy o jiného subjektu	39
6.1.11. Dobrovolníci	39
7. VYBRANÁ KRAJSKÁ MĚSTA.....	41
7.1. ČESKÉ BUDĚJOVICE	43
7.2. HRADEC KRÁLOVÉ.....	44
7.3. LIBEREC.....	44
7.4. OLOMOUC.....	45
7.5. PARDUBICE	46
7.6. ÚSTÍ NAD LABEM.....	47
7.7. ZDROJOVÁ DATA.....	49
8. SROVNÁNÍ VYBRANÝCH MĚST.....	56

8.1.	VÝDAJE NA ČINNOST MÍSTNÍ SPRÁVY.....	56
8.2.	VÝDAJE NA KOMUNÁLNÍ SLUŽBY	59
8.3.	KAPITÁLOVÉ VÝDAJE	61
9.	HODNOCENÍ FINANČNÍ STABILITY A SCHOPNOSTI REALIZOVAT BUDOUCÍ INVESTICE (UKAZATEL FINANČNÍHO ZDRAVÍ).....	64
10.	SHRNUTÍ A VYHODNOCENÍ.....	71
	ZÁVĚR.....	77
	POUŽITÁ LITERATURA	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	80

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Daňové příjmy rozpočtů obcí	27
Tabulka 2: Označení sledovaných položek v rozpočtové skladbě	50
Tabulka 3: Zdrojová data - České Budějovice a Hradec Králové (tis. Kč)	52
Tabulka 4: Zdrojová data - Liberec a Olomouc (tis. Kč)	54
Tabulka 5: Zdrojová data - Pardubice a Ústí nad Labem (tis. Kč)	55
Tabulka 6: Výdaje na činnost místní správy na obyvatele (Kč)	57
Tabulka 7: Vývoj výdajů na komunální služby na obyvatele (Kč)	60
Tabulka 8: Vývoj kapitálových výdajů na obyvatele (Kč)	62
Tabulka 9: Struktura databáze ARIS web podle dat využívaných indikátory	64
Tabulka 10: Výsledky indikátorů finančního zdraví vybraných měst	66
Tabulka 11: Hodnocení a váhy jednotlivých indikátorů	67
Tabulka 12: Vyhodnocení indikátorů a ukazatele finančního zdraví	68
Tabulka 13: Výsledné kategorie finančního zdraví měst	75

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vztahy mezi efektivností a účinností	12
Obrázek 2: Schéma rozpočtové soustavy ČR	17
Obrázek 3: Fáze rozpočtového procesu	22
Obrázek 4: Vybraná města - samosprávné části	42
Obrázek 5: Poloha města České Budějovice	43
Obrázek 6: Poloha města Hradec Králové	44
Obrázek 7: Poloha města Liberec	44
Obrázek 8: Poloha města Olomouc	45
Obrázek 9: Poloha města Pardubice	46
Obrázek 10: Poloha města Ústí nad Labem	47
Obrázek 11: Graf popisující vývoj výdajů na činnost místní správy vybraných měst	56
Obrázek 12: Graf znázorňující vývoj výdajů na činnost místní správy na obyvatele	58
Obrázek 13: Graf vývoje výdajů na komunální služby	59
Obrázek 14: Graf vývoje výdajů na komunální služby na obyvatele	60
Obrázek 15: Graf vývoje kapitálových výdajů	61
Obrázek 16: Graf vývoje kapitálových výdajů na obyvatele	62
Obrázek 17: Graf popisující vývoj výdajů na činnost místní správy vybraných měst	72
Obrázek 18: Graf vývoje výdajů na komunální služby na obyvatele	73
Obrázek 19: Graf vývoje kapitálových výdajů	74

ÚVOD

Efektivní fungování veřejné správy je nutnou podmínkou pro zajištění vysoké kvality služeb občanům a účelné vynakládání veřejných prostředků. Moderní veřejná správa by se měla orientovat na klienty, naplňovat očekávání občanů, flexibilně reagovat na jejich potřeby a fungovat hospodárně.

Mezi základní cíle správních reforem patří právě efektivnost veřejné správy. Hodnocení této efektivnosti je však velmi obtížné. Základním důvodem uvedené obtížnosti je mimořádná pestrost efektů, které mají být ve veřejné správě dosahovány. Zjišťuje se nejen ekonomická efektivnost, ale i efektivnost činnosti veřejné správy, která se projevuje ve vlivu na hodnoty ekonomicky měřitelné jen nepřímo, nebo vůbec neměřitelné. To se týká dopadů na právní regulaci, na dodržování zákonů, na efektivnost a provázanost procesů v území, na životní prostředí, vzdělanost, zdravotní stav obyvatelstva, dopravní obslužnost atd., a v konečném výsledku na kvalitu života a spokojenost obyvatel.

Všechny úrovně veřejné správy by měly mít schopnost efektivně poskytovat soubor veřejných statků pro obyvatelstvo a zároveň i efektivně hospodařit s majetkem, a to v zájmu společnosti. Procesy decentralizace veřejné správy uskutečněné v letech 2000-2002 jsou výsledkem rozšíření pravomocí a kompetencí územních samospráv a především zvyšování jejich zodpovědnosti za rozvoj daného území.

Velká pozornost se dostala veřejné správě a jejímu hospodaření díky finanční a následně ekonomické krizi v roce 2008. Státy vynakládají velké úsilí i finanční prostředky na zmírnění dopadů této krize. To má za následek zvyšování schodků veřejných rozpočtů, což vede vlády k nepopulárním rozpočtovým škrtnům, jejichž účinky dopadají na hospodaření celé veřejné správy a následně i na občany. Je možné očekávat, že při dalších rozpočtových škrtech, které nelze vyloučit, dojde ke stavu kdy některé články, pokud budou fungovat stejným způsobem, nepokryjí funkce, které jim přísluší podle jejich kompetencí.

Cílem práce je zjistit, která forma řízení veřejné správy měst v ČR je efektivnější, zda centralizovaná nebo decentralizovaná forma.

Předpokladem práce je, že centralizovaná forma řízení je efektivnější, z důvodů nižších nákladů na činnost správy a dalších úspor. Pokud by se předpoklad potvrdil, byla by zde cesta, jak snížit náklady na veřejnou správu převedením všech územních samospráv na centralizovanou formu řízení. Výsledek bude zjištěn komparací vybraných krajských měst ČR z pohledu jejich výdajů, příjmů a zadluženosti.

1. VEŘEJNÝ SEKTOR A VEŘEJNÁ SPRÁVA

Veřejný sektor je jednou součástí národního hospodářství. Pokud existuje veřejný i soukromý sektor nazýváme to smíšenou ekonomikou. Veřejný sektor je řízen **veřejnou správou**, která hospodaří s veřejnými financemi.

Součástí každé tržní ekonomiky je veřejný sektor. Sektor existuje na centrální, regionální a místní úrovni. Každá úroveň zahrnuje instituce a organizace, jejichž úkolem je specifická produkce, poskytování určitých statků a redistribuce veřejných financí. Společným znakem je financování buď částečně, nebo úplně z veřejných prostředků. Existence veřejného sektoru je odůvodňována tržním selháním. [7]

"Možné příčiny těchto selhání [7, str.15]:

- *nedokonalá konkurence zboží i výrobních faktorů, tendence k monopolizaci trhu*
- *vznik externalit (přenášení užitku nebo škody) pozitivních a negativních na jiné subjekty mimo trh*
- *nedostatek informací u výrobců i spotřebitelů, hlavně jejich neustálé změny*
- *nutnost brát ohled na kvalitu životního prostředí, etiku, kvalitu lidského potenciálu*
- *potřeba zmírnit sociální nerovnosti – trh vede k polarizaci bohatství a chudoby ve společnosti."*

"Základní funkce veřejného sektoru [7, str.15]:

- *zajistit potřebný objem veřejných statků pro obyvatelstvo*
- *efektivně alokovat finanční prostředky z veřejných rozpočtů*
- *přispět k ekonomickému růstu zajištěním vzdělání a zvyšováním kvalifikace*
- *vytvořit podmínky pro zkvalitnění lidského života*
- *dosáhnout větší spravedlnosti v rozdělování."*

2. VÝSTUP, EFEKTIVNOST, ÚČINNOST A HOSPODÁRNOST

V moderním finančním managementu územní samosprávy rozdělujeme pojetí výstupu na úzké a široké. **Široce pojatý výstup** je vícerozměrný a spojujeme ho hlavně s kvalitou, kterou můžeme určit, ale nezměříme ji stupnicí např. zlepšení stavu pacienta. Objem **úzce pojatého výstupu** lze měřit např. počet ošetřených pacientů, počet dnů strávených pacientem ve zdravotnickém zařízení. [15]

Každému racionálně uvažujícímu ekonomickému subjektu záleží na optimálním rozdělení a využití omezených zdrojů. Ve veřejném sektoru je otázka efektivnosti a optimálního rozdělení zdrojů spíše záležitost politická, nikoliv čistě ekonomická. Můžeme se setkat s názory, že ve veřejných výdajích nelze vůbec o efektivnosti hovořit, pouze o jejich větší či menší neefektivnosti. [4]

Efektivní rozdělení rozpočtových výdajů samospráv závisí na rovnováze mezi nabídkou veřejných služeb a místní poptávkou a potřebami občanů. Důležitá je vazba výdajů na služby s jejich přínosy, tak můžeme zjistit, kam a na co se veřejné prostředky vynakládají a čeho se jimi dosahuje.

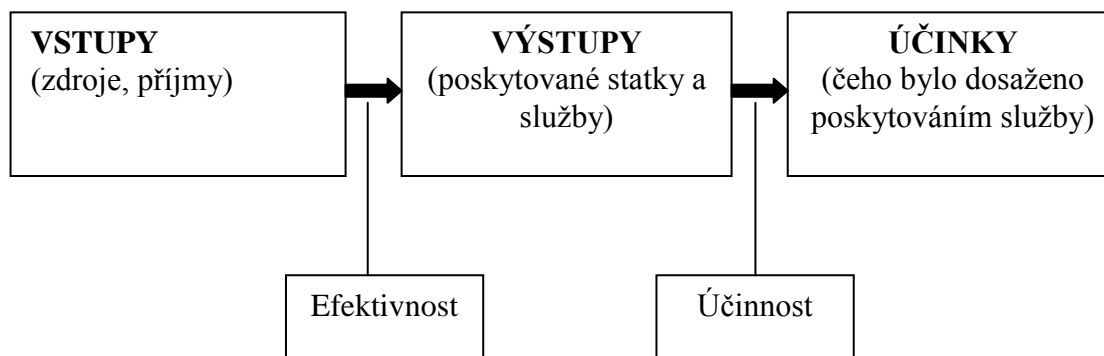
Při hodnocení výkonu územní samosprávy se používají pojmy efektivnost a účinnost. *"Efektivnost je definována jako poměr výstupů ke vstupu. Popisuje náklady zdrojů použitých při činnostech vedoucích k dosažení daných výstupů. Ačkoliv je základní logika efektivnosti jednoduchá, objevuje se v mnoha manažerských technikách používaných ve veřejném sektoru. Analýza nákladů a přínosů, je jednou z mnoha tradičních technik analýzy veřejného sektoru."* [17, str. 425]

Odpovídá více užšímu pojetí výstupu.

Účinnost vyjadřuje stupeň dosažení cílů a záměrů. Účinnost obvykle představuje zajištění určitého objemu a kvality služeb daných zákonem nebo v zájmu územního celku pro uspokojení veřejné poptávky a potřeb. Odpovídá více širokému pojetí výstupu.

Občana jako spotřebitele a uživatele služby více zajímá účinnost, dostupnost a kvalita služeb, ale občana jako daňového poplatníka zajímá efektivnost vynaložených zdrojů.

Obrázek 1: Vztahy mezi efektivností a účinností

Zdroj: [15]

K efektivnosti a účinnosti také patří **hospodárnost**, kterou můžeme vyjádřit jako získání vstupů v přiměřené kvalitě s co nejmenšími náklady. Měříme ji poměrem vynaložených nákladů na vstupy k předpokládaným nákladům. Efektivnost, účinnost a hospodárnost jsou označovány jako 3E. [15]

2.1. Pojetí efektivnosti

Za **užší pojetí efektivnosti** většinou považujeme paretovské pojetí efektivnosti, které je pojmenované podle V. Pareta, ten se efektivností ve veřejném sektoru zabýval již před více než sto lety. V tomto pojetí je dosaženo efektivnosti, pokud nemůže nastat změna, při níž by některý subjekt (občan) získal a jiné subjekty by něco ztratili, ať už se jedná o ekonomické uspořádání nebo rozhodnutí. Řečeno jinak, efektivní řešení je takové, kdy roste užitek alespoň jednomu jedinci, ale zároveň ostatním zůstává užitek stejný. [11]

Paretové pojetí efektivnosti vychází z předpokladu [11]:

- hospodárnosti - při rozdělování finančních prostředků pro veřejný sektor, tedy nákladech veřejného sektoru
- individuálního užitku - z výstupů veřejného sektoru (veřejných statků, služeb), které mají uspokojit mnoho občanů a mnoho individuálních potřeb
- kolektivní užitek je individualistický – jedná se o soubor individuálních užitek, ať už se jedná o obec, region, stát, Evropskou unii, či jiné společenství občanů

Širší pojetí efektivnosti ve veřejném sektoru je postaveno na vztahu mezi velikostí vstupů a velikostí výstupů. Tendence k neefektivnosti ve veřejném sektoru je ovlivněna tím, že zde nepůsobí cíl ve formě zisku, produkty se neprodávají za tržní cenu, ale vstupy do veřejného sektoru se za tržní cenu nakupují. Cenou výstupů jsou vybírané daně a uživatelské poplatky (např. za odvoz a likvidaci komunálního odpadu). O ceně výstupů se nerozhoduje na trhu, ale rozhodují volené orgány v demokratických zemích. Daně určuje parlament a výši uživatelských poplatků územní samospráva.

2.2. Pojetí užitku

Jak již bylo uvedeno, užitek je velmi individuální a spočívá v míře uspokojení potřeb občanů. Užitek ve veřejném sektoru bývá velmi obtížně kvantifikovatelný, nesnadno se vyjadřuje v peněžních jednotkách. Nemůžeme identifikovat bezprostřední závislost mezi nákladem, který v podobě placených daní a uživatelských poplatků občan vynaložil na získání produktu veřejného sektoru, a užitek ze spotřeby daného produktu. Největší poptávku po veřejných statcích mají chudší a sociálně slabší vrstvy obyvatel, ale oni zároveň platí malé daně, protože nemají velký základ daně. Na druhou stranu bohatší vrstvy obyvatel platí na daních více. Rozdíly v preferencích tedy závisí na sociální vrstvě obyvatel a věkové skupině občanů.

2.3. Faktory ovlivňující efektivnost veřejného sektoru

Ve veřejném sektoru nelze použít jako ukazatel úspěšnosti zisk. Projevují se tendence k maximalizaci vstupů a minimalizaci výstupů. Není zde nátlak na snižování nákladů, takže dochází k neefektivnímu rozdělení finančních prostředků na produkci veřejného sektoru. Dalším problémem je těžko ohodnotitelné množství a kvalita výstupů. Neefektivnost je také ovlivněna nedostatečnou kontrolou, z důvodů nekonkrétního vlastníka (společenského vlastnictví). Podíl má také neprofesionalita kontroly a kvalita managementu. To jsou důvody, že čím dál častěji zajišťuje veřejné statky pro občany soukromý sektor, který dokáže nabídnout levnější a přitom kvalitní statky. [11]

Faktory ovlivňující efektivnost [11]:

- a) **uspořádání společnosti** – míra demokratizace a s ní spojené veřejné rozhodování o velikosti, struktuře a způsobu financování veřejného sektoru, veřejná kontrola a kontrola samotnými občany. Ve většině zemí se jedná o nepřímé rozhodování

prostřednictvím volených zástupců. Zde je prostor pro vyvíjení tlaku různých zájmových skupin.

- b) fungování tržního systému** – soukromý sektor může v některých oblastech konkurovat veřejnému sektoru např. soukromé zdravotnictví. Takto vytváří tlak na kvalitu a efektivnost veřejného sektoru. Pozitivně ovlivňovat efektivnost můžou alternativní způsoby zabezpečování veřejných služeb v podobě soukromoprávních nevládních neziskových organizací. V některých zemích existuje konkurenční prostředí na základě poukázek na službu, které občané obdrží a sami se mohou rozhodnout, zda si veřejnou službu „koupí“ od veřejného nebo soukromého sektoru.
- c) konkurenční prostředí uvnitř veřejného sektoru** - jeho vytváření je úkolem veřejné správy, která řídí veřejný sektor. Konkurenční prostředí může vést ke zvyšování efektivnosti.
- d) financování veřejného sektoru** – efektivní rozdělení finančních prostředků pro financování jednotlivých činností veřejného sektoru. Pro vhodnou alokaci se používají různé nákladové normy, normativy, výkonové ukazatele atd.
- e) systém řízení veřejného sektoru** – kvalifikace a zvyšování profesionality pracovníků, výkonných orgánů státní správy i územní samosprávy. Podíl na efektivnosti má i vysoká byrokratizace ve fungování veřejné správy a její neustálý růst. Byrokraté usilují o existenci svého úřadu, instituce, organizace. Prosazují potřebnost a nepostradatelnost sebe pro svou organizaci a samotné organizace za účelem získání veřejného vlivu a moci. Vyžadují maximalizaci objemu rozpočtu své organizace, instituce. Tento problém je nazýván X-inefektivnost.
- f) uplatňování poznatků vědy a techniky** – v oblasti řízení veřejného sektoru i při produkci veřejného sektoru např. využití nových informačních technologií, dokonalejších přístrojů, léků atd.

2.4. Efektivnost a objektivizace výdajů ve veřejném sektoru

Pro objektivizaci výdajů na veřejný sektor se používají různé metody a nástroje, mezi nejčastější patří [11]:

- a) **komparativní metody** – porovnání nákladů na produkci veřejných statků rozdělených podle území nebo instituce s cílem spočítat nákladový ukazatel (průměrný). Mezi nejvýznamnější metodu patří **benchmarking**, která porovnává nákladovost služeb, kvality služeb, výkonnosti, ale i hospodaření a jiné činnosti obdobných organizací. Cílem je nalézt možná opatření v řízení do budoucna ke zkvalitnění a zefektivnění činnosti organizace ve veřejném sektoru. Benchmarking vyžaduje aktivitu pracovníků a zejména manažerů organizace, týmovou práci a vzájemné poskytování informací. Tato metoda je převzata ze soukromého sektoru.

Benchmarking se zaměřuje na [11]:

- porovnávání řídicích postupů mezi organizacemi ve veřejném sektoru, ale i ve srovnání se soukromým sektorem
- porovnávání výkonnosti měřené pomocí kvantitativních ukazatelů např. pokud je možné stanovit náklady na jednotku výstupu-slужbu
- porovnávání procesů a činností při použití kvantitativních i kvalitativních ukazatelů

Typy benchmarkingu [11]:

- interní – používá se uvnitř organizace pro porovnání podobných činností např. rychlost poskytnutí služby
- finanční – slouží pro porovnání úrovně hospodaření mezi podobnými organizacemi nebo uvnitř organizace např. mezi nákladovými středisky
- strategický – srovnává výkonnost
- funkční – využívá se pro porovnání procesů např. pomocí průzkumu na trhu
- konkurenční – lze použít při porovnání různých způsobů poskytování a zabezpečování veřejné služby

Benchmarking je přínosný hlavně v případech, kdy neexistuje celostátní měřítko pro určité veřejné služby, neexistují finanční normativy a ukazatele atd.

- b) metody výkonových norem, normativů a limitů** – vycházejí z kalkulace nákladů na jednotku výkonu. Předpokladem je samozřejmě možnost stanovit jednotku výkonu a přesné vedení účetních záznamů. Cílem je objektivizace nákladů na produkci a spotřebu veřejných statků, a zároveň zaručení určité úrovně kvality.
- c) metoda nákladů a užitku** – používá se pro objektivizaci prostředků k financování veřejného sektoru.
- d) audit a kvalitní finanční kontrola, vnitřní kontrolní systém** – problémem je časté využívání pouze účetního auditu, nikoliv výkonnostního, který právě hodnotí a porovnává účinnost výstupu u podobných organizací.
- e) kvalitní občanská kontrola, spolupráce s veřejností** – důležitá je vstřícnost a vůle na obou stranách, jak na straně organizace veřejného sektoru, tak i na občanovi.

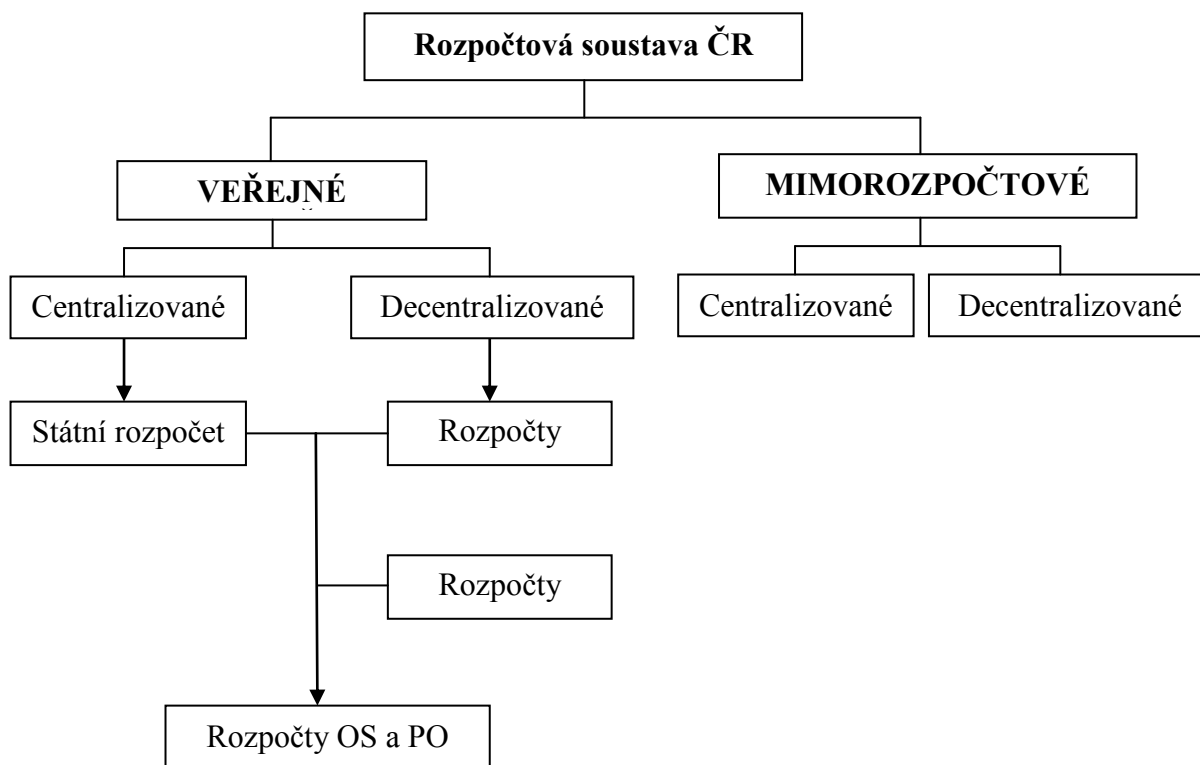
3. ROZPOČTOVÁ SOUSTAVA

Soustavou rozpočtů označujeme více rozpočtů, které existují ve státě na základě více vládních úrovní (podle struktury státní správy a územní samosprávy). Více vládních úrovní je charakteristické pro demokraticky řízené státy. Vedle rozpočtů nalezneme tzv. mimorozpočtové fondy. [7]

"Pod pojmem rozpočtová soustava se zpravidla rozumí [7, str. 53]:

- *soustava peněžních fondů, v nichž mají největší význam rozpočty veřejné*
- *soustava vztahů mezi rozpočty*
- *soustava orgánů a institucí, které příslušné rozpočty sestavují (např. ministerstva, krajské úřady, městské úřady, obecní úřady a další)."*

Obrázek 2: Schéma rozpočtové soustavy ČR

OS=organizační složky státu

PO=príspevkové organizace

Zdroj:[7]

3.1. Veřejný rozpočet

Veřejný rozpočet je peněžní fond, do kterého se soustřeďují finanční prostředky, které se využívají k produkci veřejných statků. [13]

"Na veřejný rozpočet lze nahlížet jako na [13, str. 30]:

- *peněžní fond*
- *bilanci finančních prostředků*
- *finanční plán*
- *nástroj veřejné politiky"*

3.1.1. Peněžní fond

Vzniká soustředěním určených zdrojů, nejčastěji se jedná o výnos z některého druhu daně nebo poplatku. [13]

3.1.2. Bilance finančních prostředků

Rozpočet z tohoto hlediska bilancuje příjmy a výdaje za rozpočtové období. V České republice je toto období shodné s kalendářním rokem, ale ve všech zemích tomu tak není. Hospodaření můžeme vyjádřit následujícím vztahem [15, str. 57]:

$$F_1 + P - V = F_2 \quad (1)$$

kde: F_1 = objem finančních prostředků v rozpočtu na začátku rozpočtového období

P = příjmy rozpočtu

V = výdaje rozpočtu

F_2 = objem finančních prostředků v rozpočtu na konci rozpočtového období

Možné výsledky:

$F_2 > F_1$ - vzniká finanční rezerva, která může být použita pro hospodaření v dalším rozpočtovém období

$F_1 > F_2$ - na vyrovnání bilance je nutné použít rezervy z minulých období nebo jiné zdroje

3.1.3. Finanční plán

Finanční plán by měl zajistit schopnost plnit finanční závazky daného subjektu, na základě krytí jeho výdajů příjmy, které lze očekávat, rezervami či půjčkami. Při plánování příjmů a výdajů rozpočtů narážíme na rozpočtové omezení. Je dáno konfliktem mezi snahou o vytvoření dostatečného objemu zdrojů do rozpočtu a financováním veřejných statků, záměrů a cílů v podobě výdajů z rozpočtu.

3.1.4. Nástroj veřejné politiky

Finanční prostředky jsou rozhodující pro realizaci příslušných aktivit na všech vládních úrovních. Na úrovni územních samospráv rozpočet stanovuje např. priority v rámci lokálních veřejných statků a služeb, které obec poskytuje. [15]

3.2. Hlavní znaky veřejných rozpočtů

Společné znaky všech veřejných rozpočtů [13]:

- každý rozpočet náleží určité úrovni vlády ve státě, proto rozlišujeme rozpočet ústřední a územní (krajský, obecní a další)
- samostatnost – každý veřejný rozpočet je dán velikostí svých příjmových zdrojů, která je určena zákonem, objem příjmů je stanoven podílem na výnosech z daných druhů daní
- mezi veřejnými rozpočty existují vztahy v podobě pravidelných a nepravidelných přesunů finančních prostředků, nejčastěji jde o přesun z rozpočtu vyšší úrovně vlády do rozpočtu nižší vládní úrovně
- v ČR se nejčastěji přesouvají finanční prostředky ze státního rozpočtu do rozpočtů krajů a následně z rozpočtů krajů do rozpočtů obcí, v některých případech i do veřejnoprávních institucí, v malém množství případů se přesouvají finanční prostředky z rozpočtů nižších úrovní do rozpočtu vyšších vládních úrovní např. při vracení nevyčerpaných dotací.

3.3. Rozpočtové zásady

Rozpočtové zásady představují požadavky na sestavení veřejných rozpočtů. Jejich úkolem je také kontrolovat činnost příslušných úrovní vlády. [13]

Mezi obecně platné rozpočtové zásady patří zejména [13]:

- úplnost – je vyžadováno zachycení všech příjmů a výdajů v plném rozsahu.
- jednotnost – všechny veřejné rozpočty musí být sestavovány jednotným způsobem, všechny příjmy a výdaje soustředěny do jednoho dokumentu za účelem seriózního posouzení situace dané vládní úrovně, vzhledem k této zásadě, lze snadno kontrolovat, analyzovat a srovnávat více druhů rozpočtů podle místa (např. mezi kraji) i času (např. mezi jednotlivými roky). [7]
- reálnost – podstatou je, aby druhy i velikosti položek rozpočtu odpovídali reálné rozpočtové skladbě a konkrétním potřebám příslušného rozpočtu na dané období, důležité je co nejpřesněji určit reálnou velikost příjmů a výdajů, při nedodržení této zásady může dojít k nadhodnocení nebo podhodnocení příjmů a výdajů rozpočtu. V praxi často dochází k nadhodnocování příjmů a tím k následnému nedostatku finančních prostředků ke krytí výdajů.
- každoroční sestavování a schvalování – na každý kalendářní rok se pravidelně sestavují a schvalují veřejné rozpočty, jeden rok je příliš krátká doba na to, aby se do rozpočtu zahrnuly i některé finančně náročnější investiční projekty, z tohoto důvodu se sestavují prognózy a finanční plány zpravidla na dobu 3-5 let.
- publicita – původně měla zabránit tajnému hospodaření vlády, jedná se o povinnost zveřejnění a publikování rozpočtu (v tisku, ve sbírce zákonů, na úřední desce, na internetu), např. občané obce se tak mohou seznámit a vyjádřit k rozpočtu obce.
- dlouhodobá vyrovnanost – zásadu můžeme vyjádřit jednoduchým vztahem: příjmy = výdaje, samozřejmě se dává přednost vyrovnaným rozpočtům před schodkovým, při schválení rozpočtu se schodkem je vyžadována záruka, že zvýšené výdaje budou v příštím období mít za následek zvýšené příjmy a tím se uhradí vzniklý dluh, např. obec se zadluží koupí moderní technologie pro podnik, v němž má obec rozhodující kapitálovou účast, výsledky modernizace snadno a rychle uhradí vzniklý dluh, naopak existují oblasti, kde lze těžko očekávat návratnost vložených prostředků např. do kulturních, vzdělávacích, školských, zdravotnických a dalších zařízení.

- přehlednost – zajištění přehlednosti pomocí pevně stanovené věcné struktury rozpočtů, kde jsou logicky seřazeny a rozděleny příjmy a výdaje. [7]

Rozpočet územních samosprávných celků

Na úrovni územních samosprávných celků v rámci rozpočtové soustavy v ČR jsou sestavovány rozpočty kraje nebo obce. Rozpočty územních samosprávných celků jsou nazývány jako decentralizované peněžní fondy. Do rozpočtů se soustřeďují příjmy, které obec (kraj) dostane na základě přerozdělení v rozpočtové soustavě nebo příjmy, které jsou vytvořené jejich vlastní činností. Výdaje slouží k financování veřejných statků prostřednictvím veřejného nebo soukromého sektoru.

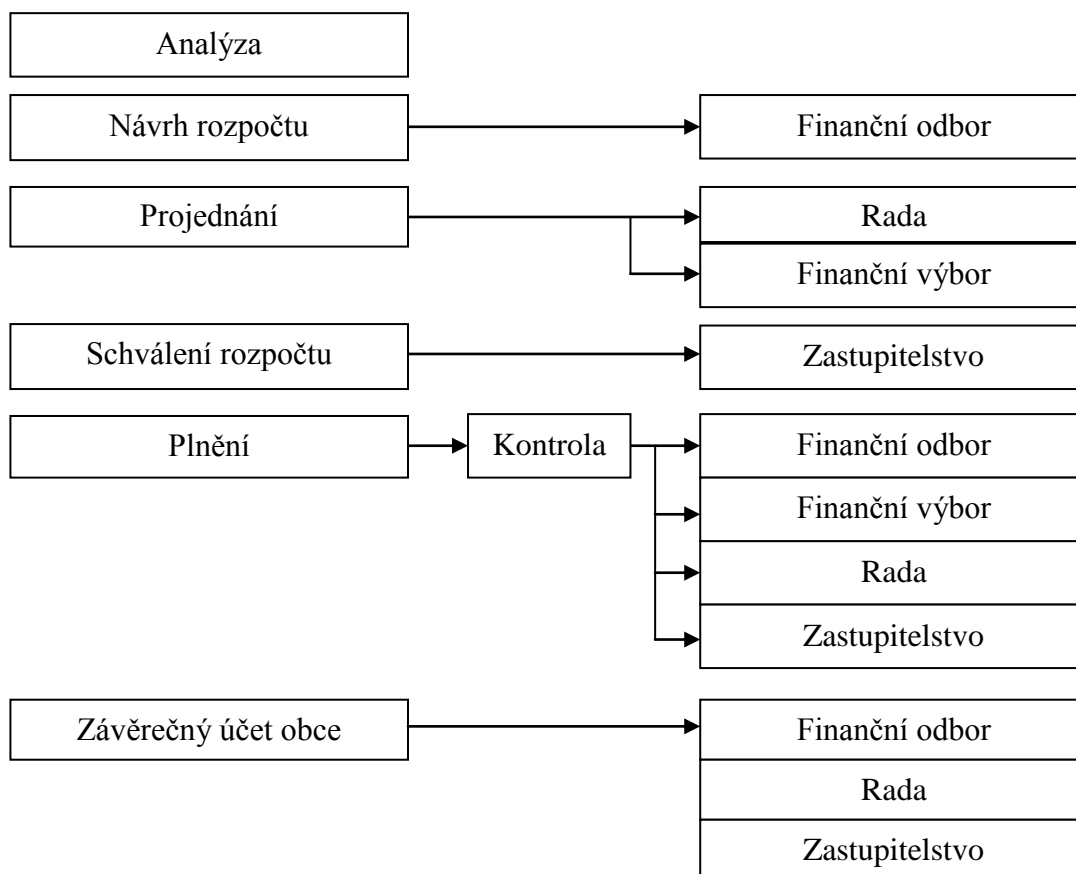
3.4. Rozpočtový proces

Rozpočtový proces obsahuje soubor činností, které zajistí řízení hospodaření územního samosprávného celku v rozpočtovém období. Rozpočtový proces zpravidla trvá 1,5 až 2 roky. [15]

Fáze rozpočtového procesu [15]:

1. analýza minulosti a stanovení priorit pro rozpočtové období
2. sestavení návrhu rozpočtu
3. projednávání a schválení
4. kontrola plnění rozpočtu
5. přehled o skutečném plnění rozpočtu – závěrečný účet
6. následná kontrola
7. aktualizace programu rozvoje a rozpočtového výhledu

Obrázek 3: Fáze rozpočtového procesu

Zdroj:[15]

Sestavení návrhu rozpočtu a tvorbu podkladů pro tvorbu rozpočtu většinou provádí výkonný orgán obce (kraje), nejčastěji finanční odbor. Návrh rozpočtu vychází z rozpočtového výhledu, který musí být podrobně zpracovaný. Zastupitelstvo může schválit roční rozpočet odlišný od údajů rozpočtového výhledu, ale odlišnosti by měly být opodstatněné a zdůvodněné. Při sestavování rozpočtu se dále vychází z rozpisu platného státního rozpočtu nebo rozpočtového provizoria. [15]

Rozpočtové provizorium vznikne v případě, že rozpočet se nepodaří schválit do prvního dne rozpočtového roku, hospodaří se tak podle rozpočtu schváleného pro předchozí rozpočtový rok. [14]

Dále jsou v rozpočtu zahrnuty vztahy s jinými rozpočty (krajů, svazky obcí atd.). Každý odbor tvoří svůj návrh rozpočtu, který rozdělí na příjmy, běžné výdaje a kapitálové výdaje.

Když je návrh sestaven přechází se do fáze projednávání, které se uskutečňuje podle místních podmínek ve finančním výboru a v radě obce (kraje). Přípomínky následně finanční odbor zpracuje do návrhu rozpočtu.

Schválení rozpočtu náleží výhradně zastupitelstvu (volenému orgánu). Zastupitelstvo schvaluje závazné ukazatele, rozpočet je buď vyrovnaný, přebytkový nebo schodkový. Schodek rozpočtu musí být krytý finančními prostředky z minulých let, půjčkou, úvěrem nebo jinými prostředky.

Při kontrole plnění rozpočtu a jeho vyhodnocení mají význam rozpočtové zásady, které již byly vysvětleny. Výkonné orgány (finanční odbor a rada) následně vypracují přehled o skutečném plnění rozpočtu a závěrečný účet. Poté jej schválí volený orgán. Územní samosprávný celek a dobrovolný svazek obcí má povinnost přezkoumat své hospodaření za uplynulý rok. Přezkoumání provádí krajský úřad nebo auditorská společnost. Zpráva o přezkoumání hospodaření obce nebo kraje je důležitá pro projednávání závěrečného účtu. Ke zprávě k závěrečnému účtu se připojuje ještě analýza faktorů, které ovlivnily příjmy a výdaje rozpočtu a návrh opatření, jak dané faktory co nejvíce omezit. Závěrečný účet by měl být stručný, přehledný, vypovídající a jednotlivé kroky by na sebe měly logicky navazovat. Zastupitelstvo projedná závěrečný účet a vyjádří se k celoročnímu hospodaření buď „bez výhrad“ nebo „s výhradami“, v případě zjištění chyb a nedostatků. Zastupitelstvo toto vyjádření musí provést nejpozději do 30. června. Nejméně 15 dnů před projednáním musí být závěrečný účet zveřejněn, aby se občané k němu mohli vyjádřit.

Rozpočtový výhled jsou územní samosprávné celky v ČR povinny sestavovat od roku 2001 podle zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Za nedodržení povinnosti sestavení rozpočtového výhledu i ročního rozpočtu může krajský úřad vyměřit obci pokutu až do výše 1 milion korun. Rozpočtový výhled se zařazuje do střednědobého finančního plánování. Každý rozpočtový výhled musí obsahovat alespoň čtyři základní ukazatel – celkové příjmy, celkové výdaje, celkové pohledávky a celkové závazky. Zpracování může být ale mnohem podrobnější. Účelem rozpočtového výhledu je zjištění potřeb obcí v delším časovém horizontu, než je kalendářní rok, což je důležité pro plánování investičních potřeb a finančních prostředků pro jejich financování. [15]

"Rozpočtový výhled přináší obci nebo kraji [15, str. 74]:

- *výrazné zkvalitnění řízení hospodaření*
- *odvrácení hrozby možného neúvěrování a tedy stabilní finanční situaci*
- *rychlou orientaci ve finančních možnostech a to i pro nově zvolené zastupitelstvo*
- *usnadnění projednávání úvěrů s peněžními ústavy a s fondy o mimořádné účelové dotace."*

"Zpracování rozpočtového výhledu samosprávnému celku umožňuje [15, str. 74]:

- *zlepšení a zjednodušení zpracování rozpočtu běžného roku*
- *koncepční a plánovité financování běžných i investičních potřeb*
- *přehled o možnostech hospodaření subjektu v budoucích obdobích a o využití návratného způsobu financování*
- *dlouhodobý komplexní pohled na výsledek hospodaření a finanční situaci územního celku."*

4. PŘÍJMY ÚZEMNÍCH ROZPOČTŮ

Obecně můžeme příjmy veřejných rozpočtů (veřejné příjmy) definovat jako zdroje krytí veřejných výdajů. Pokud se sestavuje vyrovnaný rozpočet, představují veřejné příjmy tzv. rozpočtové omezení. [4]

Rámcově rozlišujeme čtyři skupiny zdrojů, z nichž plynou příjmy územních rozpočtů [4]:

- daňové příjmy
- transfery a dotace
- nedaňové příjmy
- úvěry a půjčky

4.1. Daňové příjmy

Je-li daň vybírána přímo z osobního nebo firemního příjmu, pak je to přímá daň. Je-li daň vybírána z ceny zboží nebo služby, pak se nazývá nepřímá daň. Smyslem zdanění je financování veřejných výdajů. Jedno z nejdůležitějších využití daní je na financování veřejných statků a služeb. Vzhledem k tomu, veřejné statky a služby nedovolují vyloučení plátce nebo vyloučení ze spotřeby, proto zde nemůže existovat trh s veřejnými statky a službami. [16] Daňové příjmy představují nejrozsáhlejší složku veřejných příjmů. Daň se platí jednorázově, zálohami, následně po ukončení zdaňovacího období anebo splátkami již vyměřené daně. [4]

Formy daňových příjmů obcí a regionů [15]:

- lokální daně (obecní, regionální)
- sdílené daně
- svěřené daně
- daně vybírané vedle ústředních daní

Lokální daně jsou pod přímou kontrolou obcí a regionů, kteří samostatně rozhodují o daňové základně, sazbách a osvobození od daně. Často jsou odpovědní i za výběr a správu těchto daní. Výhodnější je systém menšího počtu daní, který je výnosnější, než systém mnoha daní s malým výnosem.

Sdílené daně mají stejnou daňovou základnu jak pro stát, tak i pro územní samosprávy. Konstrukci daně ošetřuje stát na základě příslušných daňových zákonů, tudíž obce (regiony) do ní nemohou zasahovat. Zákon stanoví podíl samospráv na těchto daních. Smyslem sdílených daní je snížit nerovnosti v daňových příjmech mezi jednotlivými úrovněmi samospráv.

Svěřené daně jsou redukovanejší formou lokálních daní z pohledu pravomocí obcí a regionů. Zákon o rozpočtových pravidlech nebo finanční zákon určuje, které daně plynou do rozpočtu obcí nebo regionů. U těchto daní mohou obce jen málo ovlivnit daňové sazby a daňový základ. Výběr a správa daní probíhá centrálně. Mezi svěřené daně v ČR zahrnujeme daň z nemovitostí a část daně z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti a podnikání. Do rozpočtu obce, kde má fyzická osoba trvalé bydliště, se z této daně vrací výnos ve výši 30%.

Daně vybírané vedle ústředních daní jsou také jedním z příjmů obcí a regionů. Pro tyto daně je zpravidla stanovena daňová základna shodná pro stát i obce a regiony, ale obce a regiony mají jiné pravomoci. Mohou stanovit vlastní slevy, vlastní daňové sazby nebo vlastní procentní přírážku k těmto daním. Pravomoc územních samospráv je omezena maximální sazbou přírážky.[15]

Zákon č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení daní, ve znění pozdějších předpisů upravuje podíl obcí na výnosu daně z přidané hodnoty, daní z příjmů a daně z nemovitosti. Daňovými příjmy rozpočtů obcí se zabývá §4 odstavec (1). Jednotlivé podíly obcí na výnosech daní zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 1: Daňové příjmy rozpočtů obcí

Písmeno odstavce (1) §4	Druh daně	Podíl	Poznámka
a)	Daň z nemovitosti	100%	z výnosu daně, příjemcem je ta obec, na jejímž území se nemovitost nachází,
b)	Daň z přidané hodnoty	19,93%	z celostátního hrubého výnosu daně daně
c)	Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků	21,4%	z celostátního hrubého výnosu daně daně odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně podle zákona o daních z příjmů
d)	Daň z příjmů fyzických osob	21,4%	z celostátního hrubého výnosu daně daně vybírané srážkou podle zvláštní sazby, s výjimkou výnosů uvedených pod písmenem c)
e)	Daň z příjmů fyzických osob	21,4%	z 60 % z celostátního hrubého výnosu daně daně, sníženého o výnosy uvedené v písmenech c) a d)
f)	Daň z příjmů právnických osob	21,4%	z celostátního hrubého výnosu daně daně
g)	Daň z příjmů fyzických osob	30%	z výnosu záloh osob, které mají na území obce bydliště ke dni jejich splatnosti nebo měly na území obce bydliště k poslednímu dni zdaňovacího období, k němuž se daňová povinnost vztahuje
h)	Daň z příjmů právnických osob	100%	v případech, kdy poplatníkem je příslušná obec
g)	Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků	1,5%	z celostátního hrubého výnosu daně daně odváděné zaměstnavatelem jako plátcem daně z příjmů, s výjimkou daně z příjmů fyzických osob vybírané srážkou podle zvláštní sazby.

Zdroj: upraveno podle [21]

Pod pojmem celostátní hrubý výnos daně se rozumí peněžní prostředky vybrané v průběhu rozpočtového roku správcem daně, snížené o vrácené prostředky. Do celostátního hrubého výnosu daně se nezahrnují částky vybrané na pokutách a částky použité na úhradu nákladů daňového řízení. [21]

4.2. Transfery a dotace

Transfer

Transferem se v ekonomice rozumí platby státu nebo jiných veřejnoprávních subjektů ostatním subjektům. Za převod peněžních prostředků poskytovatel nezískává od příjemců (žadatelů) jako protihodnotu zboží, služby výrobní nebo nevýrobní ani jiné hmotné prostředky či nehmotná práva, kterými tyto subjekty disponují. Mezi transferové platby patří mj. též výplaty starobních důchodů, dávek státního pojištění a podpor v nezaměstnanosti. [12]

Pomocí transferů lze omezit problémy s přeléváním užitků mimo obec z poskytování místních statků. Obce mají tendenci vynakládat nižší finanční prostředky na statky, ze kterých mají prospěch i občané jiných obcí, aniž by přispěly na náklady tohoto statku. Další z důvodů poskytování transferů je vyrovnání nerovnoměrného ekonomického rozvoje mezi různými regiony za účelem zachování stabilního rozvoje z makroekonomického hlediska.

Dotace

Pojmem dotace se v ekonomii rozumí peněžitý dar nebo daru podobná peněžitá úhrada ze strany státu (zpravidla vlády) nebo územně-správního celku nějakému subjektu v zájmu snížení ceny určitého statku, jehož poskytování je ve veřejném zájmu. [2]

Prostřednictvím dotací se zabezpečuje rovnováha územních rozpočtů, jelikož v posledních desetiletích výdaje územních samospráv rostou rychleji než jejich příjmy. Dotace slouží obcím a regionům k zajištění určitého standardu statků a služeb pro obyvatelstvo z různých obcí či regionů, které platí daně se stejnými sazbami. Dotace také představují určitý zdroj kontroly ústřední vlády nad hospodařením územní samosprávy.[15]

4.3. Nedaňové příjmy

Mezi nedaňové příjmy obcí a regionů patří [15]:

- příjmy z vlastního podnikání
- uživatelské poplatky
- příjmy z vlastní správní činnosti
- ostatní příjmy

Příjmy z vlastního podnikání

Do této skupiny můžeme zařadit zisky z obecních a regionálních podniků, podíly na zisku podniků s majetkovým vkladem obcí a regionů, příjmy z pronájmu obecního majetku, příjmy plynoucí z obchodování s cennými papíry. Zisky z obecních a regionálních podniků jsou spíše výjimečné, protože většinou hospodaří na neziskovém principu. Nejvýznamnějším majetkem pro prodej nebo pronájem je půda. Příjmy z cenných papírů nejsou častým zdrojem obcí, protože předpokladem je získání určité výše finančních prostředků a profesní aparát.

Uživatelské poplatky

Vhodné použití uživatelských poplatků je vhodné tam, kde jejich plátce současně příjemcem služby a nedochází tak k problému přerozdělování. Předpokladem je možnost změření spotřeby veřejného statku daným uživatelem a možnost vyloučení tohoto spotřebitele ze spotřeby statku. V posledních letech v důsledku snahy o snižování tlaku na zvyšování daní, došlo k většímu příklonu k zpoplatnění veřejných služeb. Tento přístup také dostává nabídku určité služby nebo statku do přímé souvislosti s ochotou spotřebitele na ně platit. Přístup pracuje i s předpokladem, že jednotliví spotřebitelé kontrolují svoji potřebu a výše poplatků má přímou souvislost s velikostí spotřeby.

Uživatelské poplatky a z nich plynoucí příjmy jsou důležité hlavně pro obce, protože ony poskytují většinu služeb pro občany. Jedná se např. o vodné a stočné, svoz a likvidaci komunálního odpadu, užívání hromadné dopravy, hřbitovní služby, rekreační a kulturní služby atd.

Příjmy z vlastní správní činnosti

Zahrnují většinou poplatky za správní úkony, které územní samospráva vykonává na základě své nebo přenesené působnosti. Jejich výše a další náležitosti jsou zaneseny ve většině případů v zákonech, takže územní samospráva je může minimálně ovlivnit. Jde např. o vystavení dokladů - povolení stavby, ověřování pravosti dokladů atd.

Ostatní příjmy

Do této skupiny řadíme všechny ostatní příjmy nedaňového charakteru. Územní samospráva může do svých rozpočtů převádět příjmy ze svých mimorozpočtových fondů.

Jednou z cest je sdružování finančních prostředků obcí, které souvisí s politikou slučování obcí. Při sdruženém financování dochází k úsporám z rozsahu. Dalšími zdroji jsou příjmy z darů a výnosů ze sbírek.

4.4. Úvěry a půjčky

Úvěry a půjčky jsou příjmy návratného charakteru, které územní samospráva musí vrátit věřitelům. Jsou významným zdrojem finančních prostředků zejména při financování dlouhodobých investic. Investice mohou generovat příjmy z prodeje služeb, kterými se pokryjí provozní náklady i splátky půjčky. [15]

Tři základní zdroje návratných příjmů [15]:

- **úvěry** - od komerčních bank nebo institucí, které se specializují na půjčky územních samospráv
- **emise komunálních obligací nebo akcií**
- **návratné půjčky a finanční výpomoci** od jiných subjektů

Specializované instituce poskytují půjčky územním samosprávám s nižší sazbou než je tržní úroková sazba, případně bezúročně. Dělíme tak půjčky na "tvrdé" s tržními parametry a "měkké" půjčky, které jsou pro územní samosprávu výhodnější. Emise komunálních obligací nebo akcií nemá větší omezení. Další z možností je tzv. komunální leasing - finanční nebo operativní pronájem a jiné formy partnerství soukromého a veřejného sektoru, které jsou popsány v kapitole 6.

Územní samospráva sleduje podmínky úvěrů a půjček, hlavně z hlediska doby splatnosti úvěru, kdy rozlišujeme krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý úvěr. Další jsou podmínky splácení dluhové služby a způsob stanovení úrokové sazby. Krátkodobý- tzv. překlenovací úvěr má za úkol překlenout nesoulad mezi skutečným plněním příjmů a potřebou financovat běžné výdaje. Obce nebo regiony tento typ úvěru využívají i několikrát během rozpočtového období. Neměl by, ale sloužit ke krytí deficitu běžného rozpočtu. Střednědobý a dlouhodobý úvěr slouží k financování investic a kapitálových výdajů. Úvěr se splácí z příjmů, které generují dané projekty nebo pokud se jedná o projekty, které negenerují příjmy, úvěr je nutné splácet z běžného rozpočtu. Obec nebo region, ručí za přijatý úvěr buď, majetkem nebo budoucími rozpočtovými příjmy, případně třetí osobou. [15]

5. VÝDAJE ÚZEMNÍCH ROZPOČTŮ

Ve vyspělých zemích je trendem decentralizace veřejné správy a převádění výdajových kompetencí za zajišťování veřejných statků a služeb na jednotlivé úrovně územní samosprávy. Výdaje územních rozpočtů vznikají financováním potřeb lokálního a regionálního veřejného sektoru. Územní samospráva zabezpečuje veřejné statky a služby plynoucí z vlastních potřeb, ale i statky, které zabezpečuje díky delegované pravomoci a odpovědnosti v rámci decentralizace veřejného sektoru. Rozsah výdajů je tedy ovlivněn rozsahem odpovědnosti, pravomoci a také rozpočtovým omezením ze strany příjmů. [15]

Výdaje územních samospráv dělíme podle [15]:

- **ekonomického hlediska**
- **rozpočtové skladby**
- **infrastruktury**
- **funkcí veřejných financí**
- **rozpočtového plánování**

5.1. Ekonomické hledisko

Podle ekonomického hlediska rozlišujeme výdaje na běžné a kapitálové. Běžné výdaje se opakují během rozpočtového roku a slouží k financování běžných potřeb např. platy zaměstnanců, nákup vody, paliva, energie, materiálu atd. Kapitálové výdaje mají dlouhodobý charakter, přesahují období jednoho rozpočtového roku a využívají se k financování investičních potřeb. Jejich výše a čerpání závisí na postupu realizace jednotlivých projektů a doby jejich dokončení.

5.2. Hledisko rozpočtové skladby

Rozpočtová skladba upravuje podrobné členění běžných i kapitálových výdajů. **Třída 5** zahrnuje **běžné výdaje**, které dále člení: na výdaje na platy, ostatní platby za provedenou práci a pojistné, neinvestiční nákupy, neinvestiční transfery soukromým a veřejným subjektům, obyvatelstvu, zahraničí a na ostatní neinvestiční výdaje. **Třída 6** představuje

kapitálové výdaje: na investiční nákupy, nákup akcií a majetkových podílů, investiční transfery, investiční půjčené prostředky a ostatní kapitálové výdaje.

Rozpočtová skladba umožňuje také členit výdaje na **nenávratné** a **návratné**.

5.3. Hledisko infrastruktury

Charakter infrastruktury můžeme rozdělit na ekonomický a sociální. Ekonomická **infrastruktura** a její výdaje jsou určeny hlavně k výrobním účelům, zejména pro obecní a regionální podniky zabezpečující služby. Patří sem také dotace a půjčky soukromému sektoru na podporu podnikání v regionu, na zvýšení zaměstnanosti, dále výdaje na výstavbu veřejných komunikací, parků, vodovodů, kanalizací, osvětlení, budování průmyslových zón atd. Výdaje na **sociální infrastrukturu** jsou výdaje na vzdělání a zdravotní péči, na sociální peněžní transfery, na provoz sociálních zařízení.

5.4. Hledisko funkcí veřejných financí

Podle hlediska funkcí veřejných financí dělíme výdaje na **alokační činnosti**, což jsou výdaje na nákup zboží pro zabezpečení veřejných statků pro obyvatele a výdaje na úhradu případné ztráty vlastních podniků obce či kraje. Dále sem řadíme výdaje na čisté veřejné statky, jako jsou např. veřejné osvětlení, veřejné komunikace, péče o veřejnou zeleň, samotná správa atd. Tato skupina zahrnuje i výdaje na smíšené statky, jde např. o vzdělání, financování výdajových programů zejména sociálního charakteru atd. Další podskupinou jsou výdaje na tzv. poplatkové služby. K jejich financování dochází buď zčásti nebo zcela obyvateli dané obce či kraje úhradou uživatelského poplatku. Alokační činnosti mají i určité stabilizující účinky, protože obce nákupem statků a služeb ovlivňují celkovou poptávku po pracovních příležitostech a stabilizují zaměstnanost na svém území.

Druhou skupinou jsou výdaje na **redistribuční činnost** související s peněžními transfery obyvatelstvu např. sociální dávky, příspěvky na nájemné a jiné.

5.5. Hledisko rozpočtového plánování

Toto hledisko dělí výdaje na plánovatelné a neplánované. **Plánovatelné výdaje** jsou ty, které můžeme poměrně přesně určit předem. Většinou se jedná o běžné a opakující se výdaje. Mezi ně řadíme výdaje na sociální transfery, výdaje spojené s provozem a výkonem samostatné a přenesené působnosti, splácení úroků atd. Územní celek je musí vynaložit i v případě, že dojde k neplnění příjmů rozpočtu. Neplánované výdaje lze jen obtížně odhadnout předem, mají nahodilý charakter. Jedná se např. o výdaje na odstraňování škod způsobených povodněmi nebo i výdaje za porušení rozpočtové kázně atd. [15]

6. SPOLUPRÁCE A PARTNERSTVÍ VEŘEJNÉHO A SOUKROMÉHO SEKTORU

Pojmy spolupráce a partnerství nejsou totéž. Spolupráce zahrnuje termín partnerství. Partnerství má dlouhodobější a strategický charakter, kde partneři mají jasně definovanou oblast společného zájmu. Soukromý subjekt zpravidla investuje velké objemy finančních prostředků do zajišťování veřejných statků a služeb.

Při spolupráci veřejného a soukromého sektoru je zachována odpovědnost veřejného sektoru za poskytování veřejných statků, ale je zde prostor pro využití předností soukromého sektoru, např. znalosti, technologie, lidské a finanční zdroje. Spolupráci je možno uskutečňovat na všech úrovních veřejné správy. Týká se aktivit zastřešených ústřední správou, např. výstavba dálnic, ale také činností realizovaných územní samosprávou, které souvisejí s harmonickým rozvojem území.

Účinná spolupráce musí být na základě dobrovolnosti a výhodnosti pro obě strany. [10]

Rozlišujeme tři základní oblasti spolupráce a partnerství [10]:

- určování druhu a objemu statků a služeb a jejich distribuci, které bude veřejný sektor poskytovat
- samotné poskytování veřejných statků či služeb
- tvorba a realizace strategických rozvojových dokumentů

Cíle veřejné správy při spolupráci [10]:

- uspokojení potřeb obyvatelstva ve větší míře
- rozšíření nabídky statků a služeb a jejich množství
- větší užitek obyvatelstva z lepší struktury statků
- hospodárnost při poskytování veřejných statků a služeb

Výhody z uzavření spolupráce plynoucí pro veřejný sektor [10]:

a) rozšíření nabídky statků a služeb a jejich množství poskytovaných místnímu společenství

Politici představitelé navazují spolupráce za účelem uspokojení poptávky voličů. Mezeru mezi poptávkou po veřejných statcích a zdroji veřejného sektoru, lze řešit využitím soukromých zdrojů. Posunem hranice rozpočtového omezení směrem nahoru je možné dosáhnout vyššího stupně užítka místního obyvatelstva. Ceny statků jsou neměnné, užitek se zvýšil díky zapojení dodatečných zdrojů ze soukromého sektoru.

b) efektivnější poskytování veřejných statků

Soukromý sektor má zpravidla větší výrobní efektivnost než sektor veřejný, protože disponuje s moderními technologiemi, znalostmi, vysoce kvalifikovanými pracovníky. Soukromý sektor tak může dosahovat nižších nákladů při výrobě. Veřejný sektor sleduje vyšší efektivitu poskytování veřejných statků a služeb, tedy úsporu nákladů jejich poskytování, což je výsledkem spolupráce se soukromým sektorem. Veřejný sektor volí producenta veřejných statků podle nejnižších nákladů, kterými je schopen zajistit výrobu požadovaného množství. Úspora nákladů při výrobě jednoho veřejného statku představuje úsporu veřejného rozpočtu. Uspořené prostředky se mohou použít na produkci většího množství daného statku nebo na produkci jiných statků. Mezi další efekty, které může veřejný sektor ze spolupráce získat, řadíme sdílení informací, přejímání inovací, využívání znalostí, jedná se o tzv. externí užítky.

c) Přenos rizika

Spolupráce umožňuje veřejnému sektoru přenést na soukromý subjekt úplné či částečné riziko. Jedná se o riziko spojené s poskytováním statků a služeb. Konkrétněji jde např. o technologické riziko, financování počáteční investice, vnější podmínky v podobě přírodních pohrom, úrokové míry, inflace, změny legislativy atd. Tato výhoda pro veřejný sektor bývá označována za přidanou hodnotu partnerství. Při rozdělení rizik se uplatňuje pravidlo optimálního přenosu rizika. Riziko nese ten partner, který je schopen ho řešit při vynaložení nižších nákladů.

6.1. Formy spolupráce při poskytování veřejných statků na místní úrovni

6.1.1. Dohoda o poskytování veřejných statků a služeb

Řadí se mezi základní formy spolupráce. Dohodou může zahrnovat celý proces výroba a poskytování a nabízení statků a služeb nebo pouze jednotlivé fáze výroby. Také může být oddělena vlastní výroba od poskytování statků a služeb. Jeden případ je, když územní samospráva je schopná produkovat statek sama, ale jeho rozšíření je v rukou soukromých subjektů. Druhý případ nastane, když výrobu obstarává soukromý subjekt, distribuci a údržbu má na starosti územní samospráva. Smluvní ujednání se využívá např. při odvozu komunálního odpadu, provozu čistírny odpadních vod, údržby veřejné zeleně atd.

6.1.2. Pronájem veřejného podniku

Územní samospráva pronajme zařízení poskytující veřejné statky soukromé společnosti z důvodů snížení ztráty z provozování podniku, protože soukromý subjekt je schopen lepší organizace výroby, disponuje novými technologiemi, znalostmi a zkušenostmi. Soukromá společnost se podílí přímo na řízení podniku. Pokud dokáže produkovat veřejný statek výrazně levněji, snižuje se výše ztráty z poskytování daného statku. Další možností snížení nákladů je využití volných kapacit v pronajaté společnosti k výrobě statků nebo služeb za tržní cenu. Tržby z jejich prodeje vylepšují celkovou ekonomiku podniku a můžou se projevit i úspory z rozsahu. Existuje zde riziko zcizování či zatěžování veřejného majetku - hrozba zadlužování.

6.1.3. Společné podniky

Společné podniky jsou rámovány především obchodním zákoníkem. Územní samospráva má právo zakládat obchodní společnosti, vstupovat do firem založených soukromým subjektem nebo spolu se soukromým subjektem společnost nově založit. Ve společném podniku má územní samospráva pravomoc, jak kontroly, tak i podílení se na řízení společnosti. Oproti předchozí formě roste územní samosprávě možnost vlivu na výrobu veřejného statku. Do společného podniku územní samospráva především přináší majetek (nemovitosti, zařízení) a soukromý subjekt pak kapitál a své zkušenosti. Cílem spolupráce je opět snížení nákladů na produkci veřejných statků a služeb. Společný podnik může poskytovat i soukromé statky, které představují dodatečný zdroj příjmů samosprávy.

Tato forma se používá např. v provozování hromadné dopravy, odvoz komunálního odpadu, provozování čistíren odpadních vod atd.

6.1.4. Koncese

O koncesi mluvíme, pokud veřejná moc schválí právo provádět konkrétní činnosti nebo provozovat určité zařízení. Na základě koncesní smlouvy je poskytovatel veřejných služeb a statků odpovědný za jejich dostupnost a kvalitu. Prostřednictvím koncese také vzniká soukromému partnerovi právo vybírat poplatky za poskytované služby. Koncese se používá hlavně v případech, kdy poskytování veřejné služby je příliš náročné na vstupní kapitál. Soukromý subjekt hradí své náklady právě vybíráním uživatelských poplatků i plateb veřejného sektoru. Koncese se získává ve veřejné soutěži. Koncesní smlouvy mají dlouhodobý charakter, trvají až několik desítek let. Proto je důležité stanovit podmínky pro odstoupení od smlouvy. Po vypršení smlouvy majetek zůstane ve vlastnictví územní samosprávy. Mezi oblasti využití koncese řadíme např. poskytování síťových služeb, jako jsou dodávky vody, výstavba a provozování zdravotních a sociálních zařízení atd.

6.1.5. Licence

Pro nabyvatele licence znamená povolení legálně užívat určitého produktu nebo znalostí. Autorství náleží konkrétnímu poskytovateli licence, ať už se jedná o firmu nebo jednotlivce. Územní samospráva udělením licence soukromé firmě dává právo poskytovat statky, jejichž produkce je v pravomoci veřejného subjektu. Občané za služby či zboží platí přímo soukromému subjektu. Licence se uděluje v oblastech např. údržby parků, provozu knihoven atd.

6.1.6. Franchising

Franchising je podnikání pod jinou obchodní firmou, názvem nebo jménem. Smlouva o franchisingu umožňuje nabyvateli používat obchodní formát (obchodního jména, ochranné známky, průmyslového vzoru, know how, způsob řízení podniku), který patří poskytovateli. Nabyvatel poskytuje zákazníkům službu stejného vnějšího projevu jako všichni členové sítě, kterou tvoří právně nezávislý poskyvatelé. Uživatel, kterému bylo právo uděleno, musí dodržovat původní technologie, cenu a kvalitu, naopak získá jméno, image a zavedou službu, která má již své místo na trhu vybudované. Veřejný subjekt na základě smlouvy o franchisingu prodá soukromému subjektu právo na poskytování určité služby na daném území. Občané hradí poplatky za danou službu soukromému subjektu. V případě

nespokojenosti s provozovatelem, veřejný subjekt, má právo jméno a značku provozovateli odebrat.

6.1.7. Financování veřejné investice ze soukromých zdrojů

Už z nadpisu vyplývá, že územní samospráva nedisponuje s dostatkem potřebných zdrojů k zabezpečení veřejného statku. Projekt veřejného charakteru je tedy financován vedle veřejnými i soukromými zdroji. Veškeré riziko financování případně přebere soukromý subjekt. Po realizaci projektu se vlastnické právo k novému objektu převádí na veřejnou správu a soukromý podnik pouze provozuje a spravuje daný objekt po určenou dobu. Náklady na správu a provoz hradí soukromému subjektu veřejná správa, zdrojem financí můžou být uživatelské poplatky, pokud jsou poskytované služby zpoplatněny. Po vrácení vložených prostředků investorovi, územní samospráva přebírá právo daný objekt vlastnit a samostatně provozovat. Tato spolupráce se využívá při kapitálově náročných investicích např. při výstavbě justičních a vězeňských areálů, dopravních komunikací, energetických zdrojů atd.

6.1.8. Leasing

Leasing chápeme jako pronájem investice za úplatu, zpravidla se jedná o delší časový úsek. Můžeme rozlišovat dva druhy leasingu. Při finančním leasingu (zajištění bankovním závazkem) leasingová společnost převádí veškerá rizika a výnosy na uživatele. Formou splátek musí uživatel uhradit pořizovací náklady, úrok a příslušný zisk. Operativní leasing (zajištěný samotným zařízením) naproti tomu bere pronajímatele stále jako vlastníka, který je odpovědný za závazky i za údržbu majetku. Leasingová společnost koupí hmotný majetek, který potřebuje územní samospráva a následně jej pronajme územní samosprávě. Až leasing skončí, tak předmět leasingu bude převeden do vlastnictví územní samosprávy (komunální leasing) nebo se vrátí zpět k leasingové společnosti (operativní leasing). U operativního leasingu je doba pronájmu kratší než u komunálního leasingu, tam se doba může blížit životnosti majetku. Leasing se využívá, pokud obce nemohou získat úvěr, emitovat obligace nebo prodat majetek. Objevuje se v oblastech např. modernizace městské veřejné dopravy, modernizace komunálních bytů atd.

6.1.9. Subvence a granty určené soukromým subjektům

Subvence znamená, že veřejná správa poskytne soukromému subjektu určité množství financí z veřejných rozpočtů, protože soukromý subjekt poskytuje veřejné statky a služby. Pokud je subvence poskytnuta neziskové organizaci, označujeme ji jako grant. Subvence a granty slouží k podpoře zajišťování určitého statku či služby tak aby je nemusela veřejná

správa produkovat sama. Často se jedná o služby, které jsou zaměřené na ohrožené skupiny obyvatelstva např. staří lidé, zdravotně a tělesně postižení atd. Velkou váhu mají také služby s pozitivními externalitami jako je vzdělávání, zdravotní a protidrogová prevence atd. Rozlišujeme subvence nárokové a účelové. Nárokové mají plošný charakter, po splnění obecně stanovených kritérií obdrží subjekt automaticky dané subvence. Subvence účelové mají selektivní charakter, kdy jejich udělení záleží na vůli veřejného subjektu. Mimo jiné může být poskytnuta dotace, která má za úkol pomoci vytvořit kapacity pro produkci veřejných statků a služeb. Dotace se objevují v oblasti poskytování sociálních služeb, kultuře, sportu atd.

6.1.10. Dočasná výpomoc orgánům veřejné správy o jiného subjektu

Jedná se o výpomoc soukromých ziskových společností, nejčastěji formou poskytnutí odborných pracovníků či zařízení, které umožní co nejefektivněji dosažení záměrů územní samosprávy. Těžit z této spolupráce mohou obě strany. Územní samospráva získá zdroje potřebné k dosažení svých cílů a soukromý subjekt se naopak prezentuje na veřejnosti, dostane se do podvědomí, jako partner obce, kraje. Územní samospráva tedy spoří vlastní zdroje – dojde k poklesu nákladů na produkci veřejných statků a služeb. Pro výkonné pracovníky územní samosprávy by měla být přínosem příležitost seznámit se s vnitřními procesy a hodnotami firmy a spolupracovat s uvedenou společností. Tato forma spolupráce se objevuje v oblastech, které územní samospráva není schopna ze svých vnitřních zdrojů zajistit. Jedná se např. o vnitřní správu, sociální služby, komunální služby, zdravotnictví atd.

Návratná finanční výpomoc slouží k překonání dočasných potíží soukromého subjektu při poskytování veřejných statků a služeb. Cílem je finančně stabilizovat subjekt, jelikož jeho problémy mají dopady na celé společenství. Územní samospráva může danému subjektu poskytnout finanční výpomoc nebo nalézt nového poskytovatele, případně vše zajistit z vlastních zdrojů. Objevuje se při poskytování sociálních, komunálních služeb, zdravotnictví atd.

6.1.11. Dobrovolníci

Jedná se o spolupráci ze strany obyvatelstva při plnění úkolů veřejné správy. Zahrnují se sem občané nejen obce, ale i např. dobrovolníci ze zahraničí, partnerských měst atd. Hlavními znaky jsou neformálnost a vysoká individualita. Spolupráce se uskutečňuje nejčastěji při zabezpečování distribuce veřejných statků a služeb nebo při samotném poskytování. Pozitivem pro územní samosprávu je pokles nákladů spojených s výrobou

a distribucí statků či služeb, protože dobrovolníci nabízejí své služby bezplatně nebo za symbolickou mzdu. Roste tedy hospodárnost. Dobrovolníci se objevují v oblastech např. sociálních služeb, kultury, sportu atd. Jako konkrétní případ můžeme označit vznik dobrovolných hasičských sborů. [10]

7. VYBRANÁ KRAJSKÁ MĚSTA

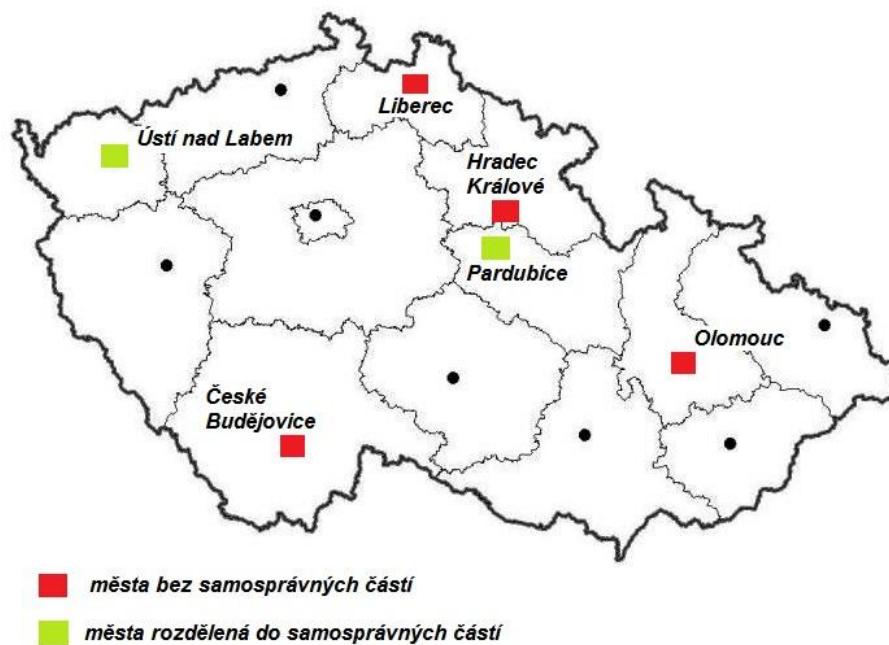
Ze 14 krajských měst v České republice bylo vybráno těchto 6 měst:

- České Budějovice
- Hradec Králové
- Liberec
- Olomouc
- Pardubice
- Ústí nad Labem

První podmínkou bylo, že vybraná města musí být statutární. Statutární města se na rozdíl od ostatních měst, obcí a městysů mohou členit na dílčí samosprávné části a mít tak decentralizovanou formu řízení.

Dalšími kritérii výběru byl srovnatelný počet obyvatel a rozloha. Počet obyvatel vybraných měst se pohybuje v rozmezí 91 – 103 tis. obyvatel. Mezi města v ČR s největším počtem obyvatel patří Praha, Brno, Ostrava a Plzeň, která až dvojnásobně převyšují stanovené rozmezí. Naopak města s nižším počtem obyvatel, která nedosahují ani hranici 60 tis. obyvatel jsou Karlovy Vary a Jihlava. Také tato města nejsou prozatím dostatečně vyvinutá regionální centra, jako je tomu o ostatních krajských měst. V rozloze můžeme pozorovat větší výkyvy. Kromě Českých Budějovic mají vybraná města rozlohu mezi 93 – 107 km². Do tohoto rozmezí spadá i Zlín, ale jeho počet obyvatel je nízký. Mezi nejrozlehlejší města patří opět Praha, Brno a Ostrava.

Obrázek 4: Vybraná města - samosprávné části

Zdroj: vlastní zpracování

Dalším sledovaným znakem byla právě skutečnost, zda je dané město rozděleno na dílčí samosprávné části. Z šesti vybraných měst jsou rozdělena na samosprávné části dvě: Pardubice a Ústí nad Labem.

7.1. České Budějovice

Obrázek 5: Poloha města České Budějovice

Zdroj:[1]

kraj: Jihočeský

katastrální výměr: 55,56 km²

počet obyvatel: 93 883 (k 26.3.2011)

České Budějovice leží na soutoku řek Malše a Vltavy v jihovýchodní části Českobudějovické pánve. Ta se táhne severně a severozápadně od města a je bohatá na rybníky.

České Budějovice jsou statutární město, ale nemají žádnou městskou část, přestože se objevují návrhy na vlastní samosprávu levého břehu Vltavy (Sídliště Vltava, Máj, Čtyři Dvory). K městu byly v minulosti připojeny některé okolní obce, které byly později administrativně sloučeny do sedmi místních částí. Z některých obcí zůstalo zachováno vlastní katastrální území. Některé z připojených obcí (např. Dobrá Voda) se opět osamostatnily po roce 1989. Město se v současnosti skládá z 11 katastrálních území.[1]

7.2. Hradec Králové

Obrázek 6: Poloha města Hradec Králové

Zdroj:[3]

kraj: Královéhradecký

katastrální výměra: 105,61 km²

počet obyvatel: 94 242 (k 26.3.2011)

Hradec Králové se rozkládá na soutoku řek Labe a Orlice v jihozápadní části Královéhradeckého kraje východních Čech.

Hradec Králové je čtvrtým největším statutárním městem v Česku, které není rozčleněno na samosprávné městské části ani městské obvody. Hradec Králové se skládá z 21 místních částí a 21 katastrálních území. [3]

7.3. Liberec

Obrázek 7: Poloha města Liberec

Zdroj:[5]

kraj: Liberecký

katastrální výměra: 106,10 km²

počet obyvatel: 102 247 (k 26.3.2011)

Liberec se nachází asi 91 km severo-severovýchodně od Prahy a asi 99 km severo-severozápadně od Hradce Králové. Město leží v Liberecké kotlině Žitavské pánve mezi Ještědsko-kozákovským hřbetem a Jizerskými horami.

Liberec má 26 katastrálních území a člení se na 33 místních částí nazývaných městské čtvrti, přičemž 32 je spravováno přímo libereckým magistrátem a jedna je samosprávným městským obvodem -Vratislavice nad Nisou. [5]

7.4. Olomouc

Obrázek 8: Poloha města Olomouc

Zdroj:[8]

kraj: Olomoucký

katastrální výměra: 103,36 km²

počet obyvatel: 100 043(k 26.3. 2011)

Olomouc je největší město ležící na řece Moravě. Rozkládá se v Hornomoravském úvalu v nivě řeky Moravy při soutoku s Bystřicí. Obklopena je úrodnou krajinou Hané.

Olomouc se člení na 26 částí města (zároveň katastrální území), v podstatě odpovídají původním historickým obcím, i když katastrální hranice se již poněkud liší. Od 23. ledna

2007 je stanoveno 27 komisí městských částí. Komise městských částí nejsou komisemi správních celků v pravém slova smyslu, ale poradní orgány rady města Olomouce. [8]

7.5. Pardubice

Obrázek 9: Poloha města Pardubice

Zdroj:[9]

kraj: Pardubický

katastrální výměra: 77,71 km²

počet obyvatel: 91 073(k 26.3.2011)

Město Pardubice je vzdáleno 98 km na východ od Prahy, 20 km jižně od Hradce Králové, okolo 10 km severně od Chrudimi. Město se rozkládá na obou březích Labe u soutoku s Chrudímkou.

O vzniku prvních sedmi městských obvodů bylo rozhodnuto v roce 1991 jako opatření proti dělení Pardubic na samostatné obce, kdy po roce 1990 se odpojila obec Spojil a Srnojedy. V první fázi (hned v roce 1991) vznikly právě periferní obvody (tedy obvody IV, VI a VII). V roce 1996 vznikl obvod Pardubice II a v roce 2002 vznikly zbylé tři obvody (I, III a IV). Připojením Hostovic v roce 2006 vznikl osmý městský obvod. [9]

Městské obvody [9]:

- Pardubice I – Bílé Předměstí (část), Pardubice-Staré Město, Zámek, Zelené Předměstí (část)

- Pardubice II – Polabiny, Cihelna
- Pardubice III – Bílé Předměstí (část), Studánka (část)
- Pardubice IV – Bílé Předměstí (část), Černá za Bory, Drozdice, Mnětice, Nemošice, Pardubičky, Staročernsko, Studánka (část), Žižín
- Pardubice V – Dražkovice, Nové Jesenčany, Zelené Předměstí (část)
- Pardubice VI – Lány na Důlku, Opočíněk, Popkovice, Staré Čívce, Svítkov, Zelené Předměstí (část)
- Pardubice VII – Doubravice, Ohrazenice, Rosice, Semtín, Trnová
- Pardubice VIII – Hostovice

7.6. Ústí nad Labem

Obrázek 10: Poloha města Ústí nad Labem

Zdroj:[20]

kraj: Ústecký

katastrální výměra: 93,95 km²

počet obyvatel: 95 003(k 26.3.2011)

Ústí nad Labem leží na soutoku řek Labe a Bíliny. Z jižní strany sousedí s Českým středohořím, na severní straně s Krušnými horami. Na západ od města se rozkládá okraj Podkrušnohorské pánve s povrchovými uhelnými doly. [20]

Správa města je rozdělena do čtyř samosprávných obvodů [20]:

- Ústí nad Labem-město: Ústí nad Labem-centrum, Božtěšice, Bukov, Habrovice, Hostovice, Klíše, Předlice, Skorotice, Strážky, Tuchomyšl, Vaňov, Všebořice
- Ústí nad Labem-Neštětice: Neštětice, Krásné Březno, Mojžíř
- Ústí nad Labem-Severní terasa: Bukov, Krásné Březno
- Ústí nad Labem-Střekov: Brná nad Labem, Církvice, Kojetice u Malečova, Olešnice u Svádova, Sebusín, Střekov a Svádov

7.7. Zdrojová data

Podle zákona č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím, patří mezi povinně zveřejňované informace rozpočet územně samosprávných celků. Proto původní záměr byl získat zdrojová data z oficiálních webových stránek daných měst. Po prozkoumání jednotlivých rozpočtů získaných z oficiálních webových stránek měst bylo od těchto zdrojů upuštěno, jelikož nebyly ve srovnatelném formátu a někdy dostatečné. U některých byl problém absence skutečných údajů za dané roky, někde byla špatná čitelnost samotných informací z důvodů naskenovaných dokumentů.

Skutečným zdrojem dat tedy byl ARISweb spravovaný Ministerstvem financí, kde nalezneme přehledy výkazů územně samosprávných celků za roky 2001-2009, tedy i plnění rozpočtů. Údaje byly zjišťovány obročně, aby sledování zahrnovalo co nejdelší časové období, tedy roky 2001-2009. Položky rozpočtů v ARISwebu jsou tříděny podle rozpočtové skladby, kterou upravuje příloha vyhlášky č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů. Podle odvětvového třídění rozpočtové skladby má každá z položek přidělena skupinu, kterou dále dělíme na oddíly, pododdíly a paragrafy. V následující tabulce nalezneme výčet sledovaných položek - jejich zařazení do skupiny, oddílu, pododdílu a označení paragrafu.

Tabulka 2: Označení sledovaných položek v rozpočtové skladbě

Skupina	Oddíl	Pododdíl	Paragraf	Název
2				<u>PRŮMYSLOVÁ A OSTATNÍ ODVĚTVÍ HOSPODÁŘSTVÍ</u>
	22			<u>Doprava</u>
		222		<u>Silniční doprava</u>
			2221	Provoz veřejné silniční dopravy Dotace veřejné silniční dopravě (meziměstská i městská) či její přímé provozování. Patří sem zejména činnosti autobusové dopravy. Zahrnuje i dotace k zabezpečení územní dopravní obslužnosti a cenové dotace (zlevněné žákovské jízdné apod.).
3				<u>SLUŽBY PRO OBYVATELSTVO</u>
	36			<u>Bvdlení, komunální služby územní rozvoj</u>
		363		<u>Komunální služby a územní rozvoj</u>
			3631	Veřejné osvětlení
			3632	Pohřebnictví
			3633	Výstavba a údržba místních inženýrských sítí
	37			<u>Ochrana životního prostředí</u>
		372		<u>Nakládání s odpady</u> Zahrnují se jak komunální tak průmyslové odpady, které současně zahrnují nebezpečné odpady, ostatní odpady a inertní nebo hmotně objemné odpady (odpady z těžebních odvětví a elektráren, stavební suť). Váže definičně na zákon o odpadech. Nebezpečným odpadem se rozumí odpad, který má jednu nebo více nebezpečných vlastností, jako jsou např. výbušnost, hořlavost, oxidační schopnost, tepelná nestálost organických peroxidů, schopnost uvolňovat ve styku s vodou jedovaté plyny, ekotoxicita, následná nebezpečnost, akutní toxicita, žravost, infekčnost, radioaktivita apod. Komunálním odpadem se rozumí veškerý odpad vznikající na území obcí při činnosti fyzických osob (domácností) a také odpad vznikající např. při čištění veřejných komunikací a prostranství a při údržbě veřejné zeleně. Nezahrnuje na druhé straně záležitosti sběru a zpracování druhotných surovin (např. papíru, železa, dalších kovů apod.) realizované prostřednictvím organizací sběrných surovin nebo jako jednorázové akce.

Skupina	Oddíl	Pododdíl	Paragraf	Název
		374		<u>Ochrana přírody a krajiny</u>
			3745	Péče o vzhled obcí a veřejnou zeleň Zahrnuje výdaje spojené s výstavbou, obnovou, údržbou, apod., městských a obecních zelených ploch, především parků, lesoparků, alejí, veřejných zahrad a sadů, záhonů, květinových výzdob apod., pokud nejsou např. součástí kulturních památek (zámecké zahrady), školních pozemků apod.
6				<u>VŠEOBECNÁ VEŘEJNÁ SPRÁVA A SLUŽBY</u>
	61			<u>Státní moc, státní správa, územní samospráva a politické strany</u>
		617		<u>Regionální a místní správa</u>
			6171	Činnost místní správy Vlastní správní činnost místních orgánů. Zahrnuje i společné činnosti pro místní správu a zastupitelský sbor, nelze-li je oddělit. Výdaje hrazené ze sociálního fondu obcí ve prospěch zaměstnanců obecního úřadu.

Zdroj: zpracováno podle [16]

S položkou komunální služby se pracuje jako součtem paragrafů 3631, 3632, 3633, 3745 a pododdílu 372.

Údaje o počtech obyvatel byly čerpány z dat Českého statistického úřadu.

Následující tři zdrojové tabulky vyjadřují sledované položky zjišťované za období 2001-2009 obročně u vybraných krajských měst. U všech vybraných měst je ve zdrojových tabulkách zvýrazněna položka výdajů na činnost místní správy za rok 2001. Výkyvy oproti dalším sledovaným rokům, jsou způsobeny jinou právní úpravou, v roce 2002 vyšla v platnost nová legislativa ve formě vyhlášky Ministerstva financí č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.

Tabulka 3: Zdrojová data - České Budějovice a Hradec Králové (tis. Kč)

Město	Rok	Položka rozpočtu						Počet obyvatel
		Činnost místní správy (výdaje)	Provoz veřejné silniční dopravy (výdaje)	Komunální služby (výdaje)	Kapitálové výdaje	Celkové výdaje	Celkové příjmy	
České Budějovice	2001	3 062 733,10	167 881,13	91 394,00	671 023,18	4 934 558,00	4 580 536,16	96 742,00
	2003	245 387,73	192 303,39	91 039,66	654 451,40	5 467 331,62	5 345 903,67	95 245,00
	2005	234 852,05	209 886,84	149 497,31	460 956,76	4 746 902,61	4 827 637,40	94 653,00
	2007	264 508,75	202 915,71	154 183,73	458 245,56	5 424 106,19	5 481 425,64	95 071,00
	2009	296 715,86	201 309,28	171 295,91	839 824,56	5 822 327,43	5 486 568,84	94 865,00
Hradec Králové	2001	108 758,76	131 200,00	150 093,27	723 742,27	4 656 442,99	4 366 739,61	96 408,00
	2003	199 876,84	137 405,33	147 452,55	251 789,87	4 214 486,30	4 352 992,41	95 195,00
	2005	189 015,48	312 542,73	141 687,91	519 814,43	4 678 910,65	4 737 158,58	94 431,00
	2007	222 289,97	197 544,26	188 254,21	705 720,15	6 149 923,25	6 060 702,53	94 252,00
	2009	241 255,97	172 924,87	213 127,27	744 481,90	5 833 438,70	5 450 678,23	94 493,00

Zdroj: zpracováno podle [6]

Vyznačený údaj v tabulce u Českých Budějovic v roce 2001 upozorňuje na výrazně vyšší částku výdajů na činnost místní správy než v letech následujících. Nebyl zjištěn přímý důvod, ale podle výrazné částky 2 905 790 tis. Kč, byla příčina přiřazena položce s číslem paragrafu 5345 - Převody vlastním rozpočtovým účtům, která zahrnuje převody z rezervního fondu organizačních složek na jejich příjmový účet státního rozpočtu i převody ze základního běžného účtu obce na vkladový výdajový účet a převody prostředků z jejího příjmového účtu na základní běžný účet.

Vyšší výdaje Hradce Králové na provoz veřejné silniční dopravy v roce 2005 byly způsobeny navýšením základního kapitálu Dopravního podniku města Hradce Králové. Důvodem navýšení základního kapitálu bylo posílení vnitřních zdrojů akciové společnosti určených na financování výstavby terminálu hromadné dopravy v Hradci Králové.

Náklady na komunální služby Českých Budějovic jsou v letech 2001 a 2003 výrazně nižší. Přesný důvod nebyl zjištěn, ale v těchto letech České Budějovice vykazovaly velmi nízké náklady na veřejné osvětlení, které způsobily takové rozdíly.

Tabulka 4: Zdrojová data - Liberec a Olomouc (tis. Kč)

Město	Rok	Položka rozpočtu					Celkové příjmy	Počet obyvatel
		Činnost místní správy (výdaje)	Provoz veřejné silniční dopravy (výdaje)	Komunální služby (výdaje)	Kapitálové výdaje	Celkové výdaje		
Liberec	2001	143 980,97	154 430,29	110 486,51	583 071,53	4 411 922,52	4 359 659,97	98 380,00
	2003	251 083,81	177 370,38	112 395,03	624 243,63	4 402 186,17	4 251 127,40	97 770,00
	2005	266 002,13	146 150,00	120 078,97	699 682,74	5 472 447,17	5 422 593,29	97 950,00
	2007	259 878,70	209 133,12	153 209,33	1 123 791,56	6 228 998,55	6 260 442,81	99 721,00
	2009	289 529,87	224 200,00	166 555,97	303 500,07	5 557 939,65	5 461 244,68	101 625,00
Olomouc	2001	181 090,27	154 348,25	147 874,37	501 066,04	5 114 396,08	5 105 110,60	102 246,00
	2003	311 633,14	176 129,68	136 530,73	441 296,29	6 185 879,49	6 127 510,22	101 268,00
	2005	445 997,54	159 428,23	177 089,81	886 338,03	6 833 130,99	6 873 290,12	100 381,00
	2007	376 324,12	191 299,41	189 353,13	1 219 719,33	7 102 267,53	7 053 889,88	100 373,00
	2009	422 772,18	197 231,92	222 801,38	653 691,36	7 077 522,71	6 563 223,52	100 362,00

Zdroj: zpracováno podle [6]

První označenou položkou u Liberce jsou vyšší kapitálové výdaje města v roce 2007. Tento nárůst byl způsoben dotacemi města poskytnutými na Mistrovství světa v klasickém lyžování pořádané v roce 2009. V letech 2005 a 2007 můžeme u města Olomouc pozorovat nárůst kapitálových výdajů, který byl způsoben velkou investiční akcí započatou v roce 2004 s názvem Rekonstrukce a dobudování stokové sítě města Olomouce.

Tabulka 5: Zdrojová data - Pardubice a Ústí nad Labem (tis. Kč)

Město	Rok	Položka rozpočtu					Celkové příjmy	Počet obyvatel
		Činnost místní správy (výdaje)	Provoz veřejné silniční dopravy (výdaje)	Komunální služby (výdaje)	Kapitálové výdaje	Celkové výdaje		
Pardubice	2001	117 657,86	129 881,98	89 392,25	546 713,25	4 524 191,83	4 422 317,68	90 171,00
	2003	238 644,90	135 240,77	101 550,39	277 590,36	4 558 239,74	4 608 864,53	88 741,00
	2005	227 797,54	109 704,90	134 468,67	380 350,96	4 268 654,22	4 450 211,53	88 260,00
	2007	251 894,79	124 773,45	133 554,00	344 421,08	4 323 789,71	4 415 241,67	89 245,00
	2009	269 127,65	176 965,09	171 427,71	560 872,27	5 645 440,76	5 489 705,94	90 077,00
Ústí nad Labem	2001	336 930,55	151 370,00	93 637,36	263 760,56	4 416 173,14	4 352 900,25	94 871,00
	2003	295 884,79	127 438,65	105 439,14	285 401,44	5 156 474,51	5 005 948,27	94 105,00
	2005	264 581,18	172 491,86	116 536,28	494 691,39	5 667 436,65	5 612 647,14	94 298,00
	2007	321 796,04	262 514,48	153 489,15	649 901,62	7 388 499,13	7 167 555,84	94 960,00
	2009	331 518,30	195 100,00	134 179,82	673 055,54	6 412 642,73	5 917 369,75	95 477,00

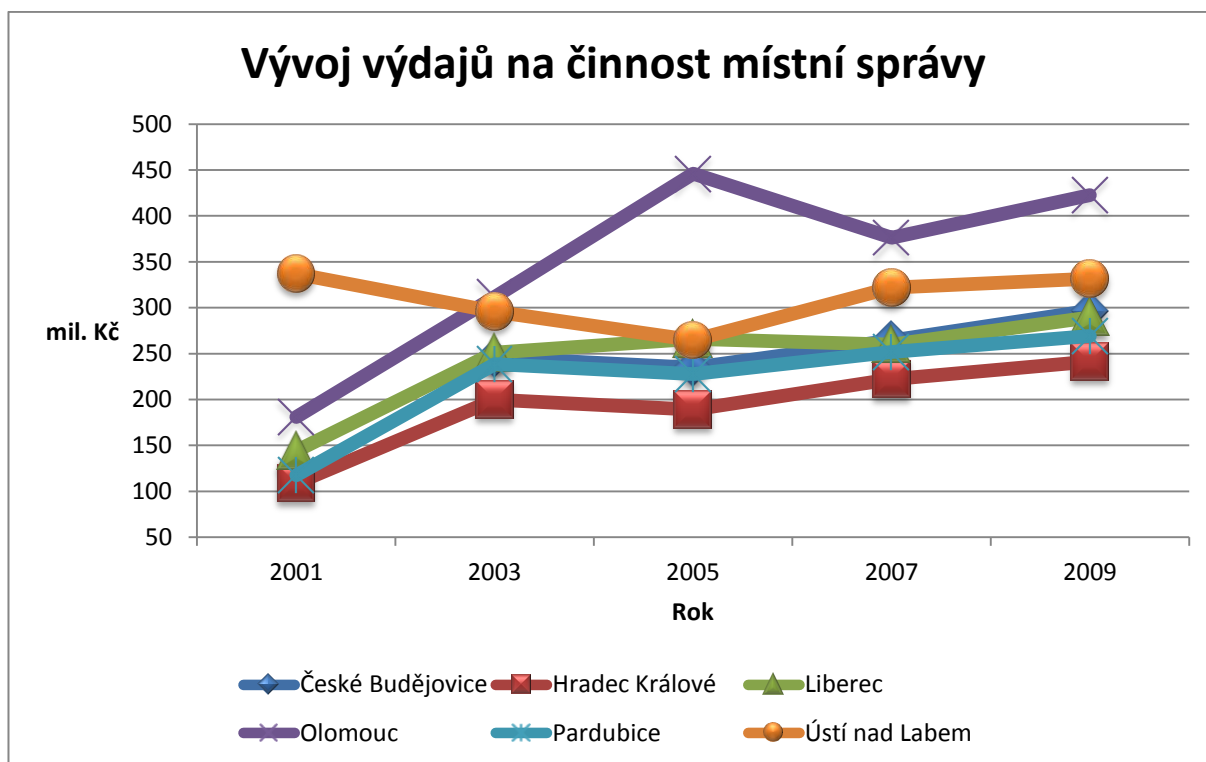
Zdroj: zpracováno podle [6]

Ústí nad Labem v roce 2007 vykazovalo vyšší výdaje na provoz veřejné silniční dopravy. Nárůst výdajů byl způsoben nákupem trolejbusů pro veřejnou dopravu, respektive úhradou kupní ceny, jelikož dopravní prostředky byly dodány již v roce 2006.

8. SROVNÁNÍ VYBRANÝCH MĚST

8.1. Výdaje na činnost místní správy

Obrázek 11: Graf popisující vývoj výdajů na činnost místní správy vybraných měst

Zdroj: vlastní zpracování

Do grafu nebyl zahrnut údaj o výši výdajů na činnost místní správy Českých Budějovic za rok 2001, jelikož by tak došlo ke zkreslení grafu, v důsledku vysoké výše výdajů, které byly způsobeny položkou paragrafu rozpočtové skladby č. 5345 - Převody vlastním rozpočtovým účtům, která zahrnuje převody z rezervního fondu organizačních složek na jejich příjmový účet státního rozpočtu i převody ze základního běžného účtu obce na vkladový výdajový účet a převody prostředků z jejího příjmového účtu na základní běžný účet.

Pokud nerozlišujeme města na nerozdělená a rozdělená do samosprávných částí, tedy s centralizovanou a decentralizovanou formou řízení, nejvyšších výdajů na činnost místní správy dosahuje město Olomouc. Naopak nejnižší náklady spojené s činností místní správy vykazuje Hradec Králové a poté Pardubice. Celkově, lze říci, že kromě Olomouce se výdaje na činnost místní správy u vybraných měst nijak výrazně neliší.

Při srovnání měst s centralizovanou a decentralizovanou formou řízení pozorujeme drobné odchylky. Ústí nad Labem a Pardubice mají decentralizovanou formu řízení. Ústí nad Labem vykazovalo ve všech letech vždy vyšší výdaje na činnost správy oproti městům spravovaným centrálně, kromě Olomouce, jehož výdaje jsou výrazně vyšší oproti všem městům. Na druhou stranu výdaje Pardubic na správu nijak nevyčnívají oproti ostatním městům. Z toho vyplývá, že rozdíly mezi městy s centralizovanou a decentralizovanou formou řízení nejsou nijak významné. Z výše uvedených skutečností, nelze určit, zda je efektivnější způsob správy rozdělené do samosprávných částí či nikoliv.

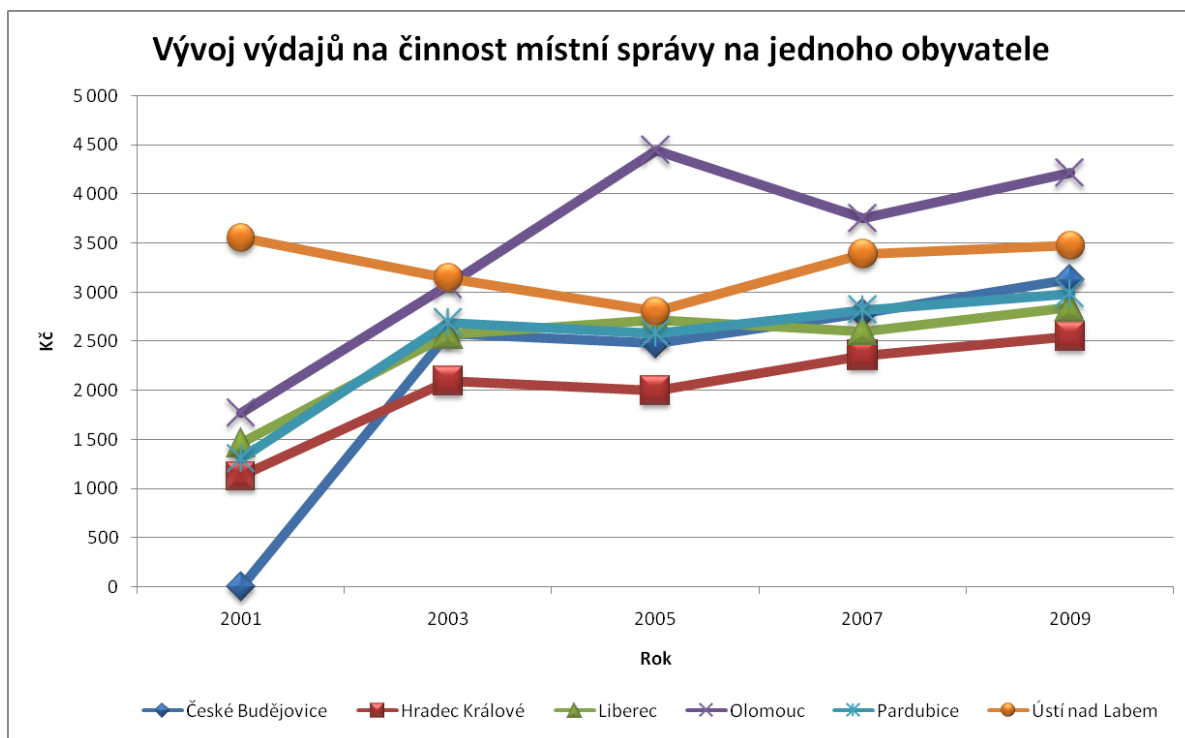
Tabulka 6: Výdaje na činnost místní správy na obyvatele (Kč)

Rok/město	České Budějovice	Hradec Králové	Liberec	Olomouc	Pardubice	Ústí nad Labem
2001	x	1 128	1 464	1 771	1 305	3 551
2003	2 576	2 100	2 568	3 077	2 689	3 144
2005	2 481	2 002	2 716	4 443	2 581	2 806
2007	2 782	2 358	2 606	3 749	2 823	3 389
2009	3 128	2 553	2 849	4 212	2 988	3 472

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka vyjadřuje přepočítané výdaje na činnost místní správy na obyvatele. Sledované období je od roku 2001 obročně do roku 2009. Bylo počítáno s daty ze zdrojových tabulek, kde jsou uvedeny počty obyvatel v jednotlivých letech a městech, která byla zjištěna na webu Českého statistického úřadu. Následující obrázek znázorňuje vypočtené údaje graficky.

Obrázek 12: Graf znázorňující vývoj výdajů na činnost místní správy na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování

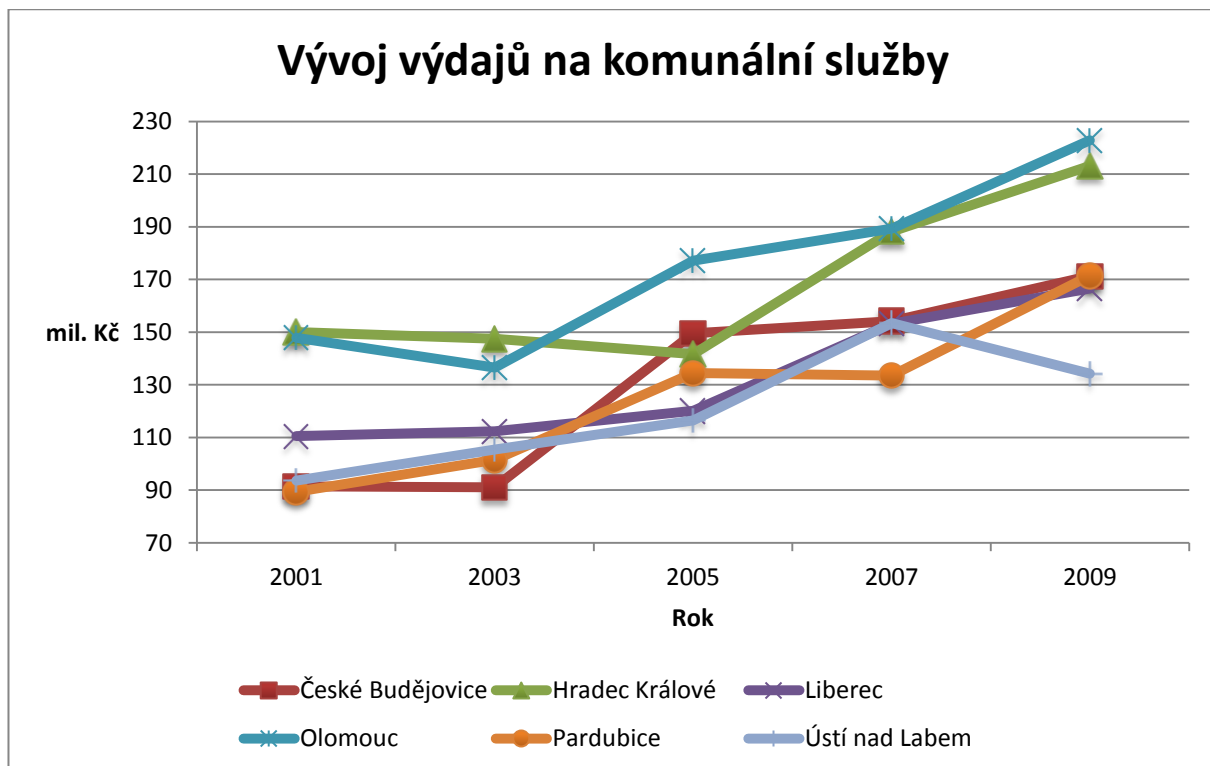
Jako předchozí graf, také tento graf nezobrazuje výdaje na obyvatele Českých Budějovic za rok 2001, z důvodů možného zkreslení výsledků.

Nejnižší náklady opět vykazuje město Hradec Králové. V roce 2001 nejvyšší výdaje mělo Ústí nad Labem. V roce 2003 jsou výdaje Olomouce a Ústí nad Labem téměř vyrovnané a v následujících letech už Olomouc výrazně převyšuje svými výdaji na činnost místní správy všechna města. Pardubice, Liberec i České Budějovic vynakládají na správu přepočtenou na obyvatele přibližně stejné částky. Od nichž se vyčleňuje Ústí nad Labem, jehož částky jsou kromě roku 2005 vyšší, ale přesto nedosahují na objem výdajů města Olomouc.

Ukazuje se, že decentralizovaná forma řízení je pro Ústí nad Labem neefektivní, jelikož, přesahuje svými výdaji většinu měst s centrální správou. Pardubice jsou však na stejné úrovni jako ostatní města. Po přepočtu výdajů na činnost místní správy na obyvatele nelze označit efektivnější formu řízení.

8.2. Výdaje na komunální služby

Obrázek 13: Graf vývoje výdajů na komunální služby

Zdroj: vlastní zpracování

Všechny města v průběhu let 2001 - 2009 zvyšovala své výdaje na komunální služby. Jen u Ústí nad Labem můžeme zaznamenat v poslední dekádě roků 2007-2009 mírný pokles těchto výdajů. Mezi města s nejvyššími výdaji na komunální služby patří Olomouc a Hradec Králové. Naopak Ústí nad Labem a Pardubice vykazují nejnižší výdaje z vybraných měst.

Z pohledu toho, zda jsou dané města centrálně řízená či nikoliv, nelze jednoznačně určit, které řízení je efektivnější. Olomouc, jehož řízení je decentralizované, vydává jedny z nejvyšších peněžních prostředků na komunální služby. Naopak Pardubice se řadí mezi města, jejichž výdaje jsou nejnižší. Nelze tedy říci, která forma řízení je pro města výhodnější.

Výsledky zpřesníme přepočtem výdajů na komunální služby daných měst na obyvatele.

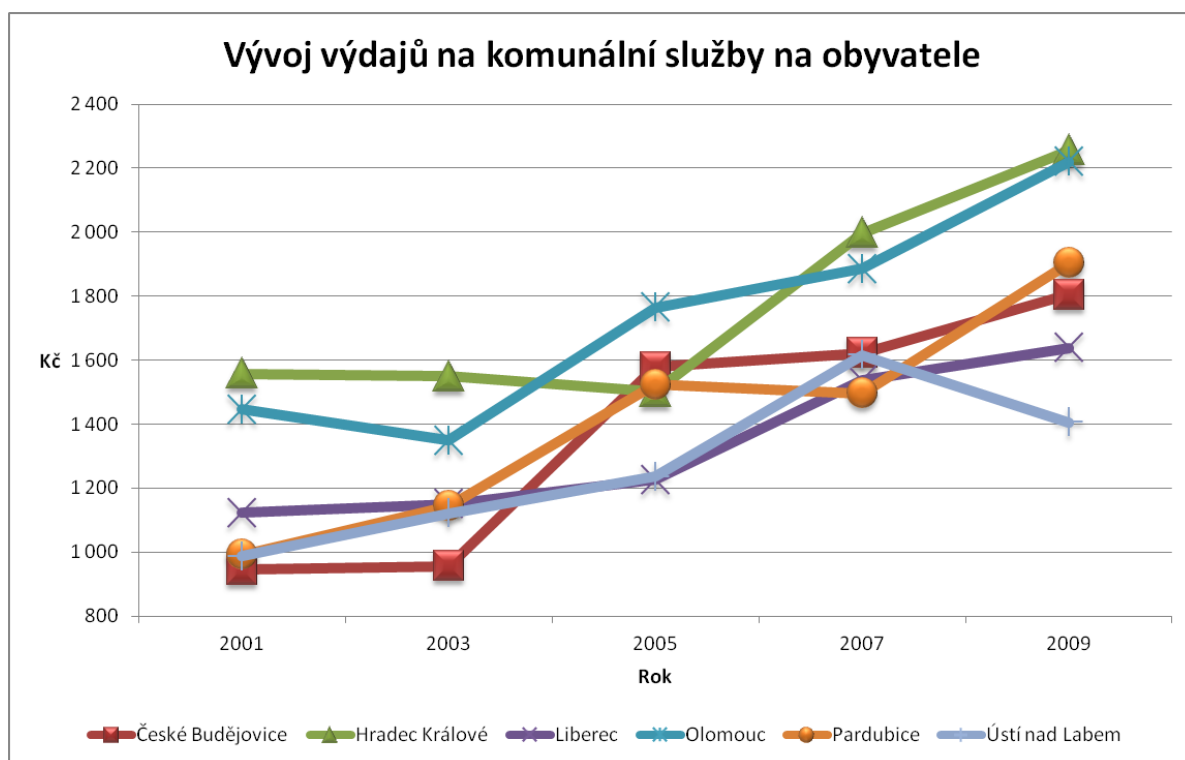
Tabulka 7: Vývoj výdajů na komunální služby na obyvatele (Kč)

Rok/město	České Budějovice	Hradec Králové	Liberec	Olomouc	Pardubice	Ústí nad Labem
2001	945	1 557	1 123	1 446	991	987
2003	956	1 549	1 150	1 348	1 144	1 120
2005	1 579	1 500	1 226	1 764	1 524	1 236
2007	1 622	1 997	1 536	1 886	1 496	1 616
2009	1 806	2 255	1 639	2 220	1 903	1 405

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka obsahuje údaje o vývoji výdajů na komunální služby přepočtené na obyvatele. Hodnoty se vztahují k šesti vybraným městům za sledované období od roku 2001 a 2009. Nejnižší částku obsahuje buňka Českých Budějovic za rok 2001. Pole v roce 2009 města Hradce Králové vykazuje nejvyšší částku vydanou na komunální služby na obyvatele. Přehlednější grafické porovnání zobrazuje následující graf.

Obrázek 14: Graf vývoje výdajů na komunální služby na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování

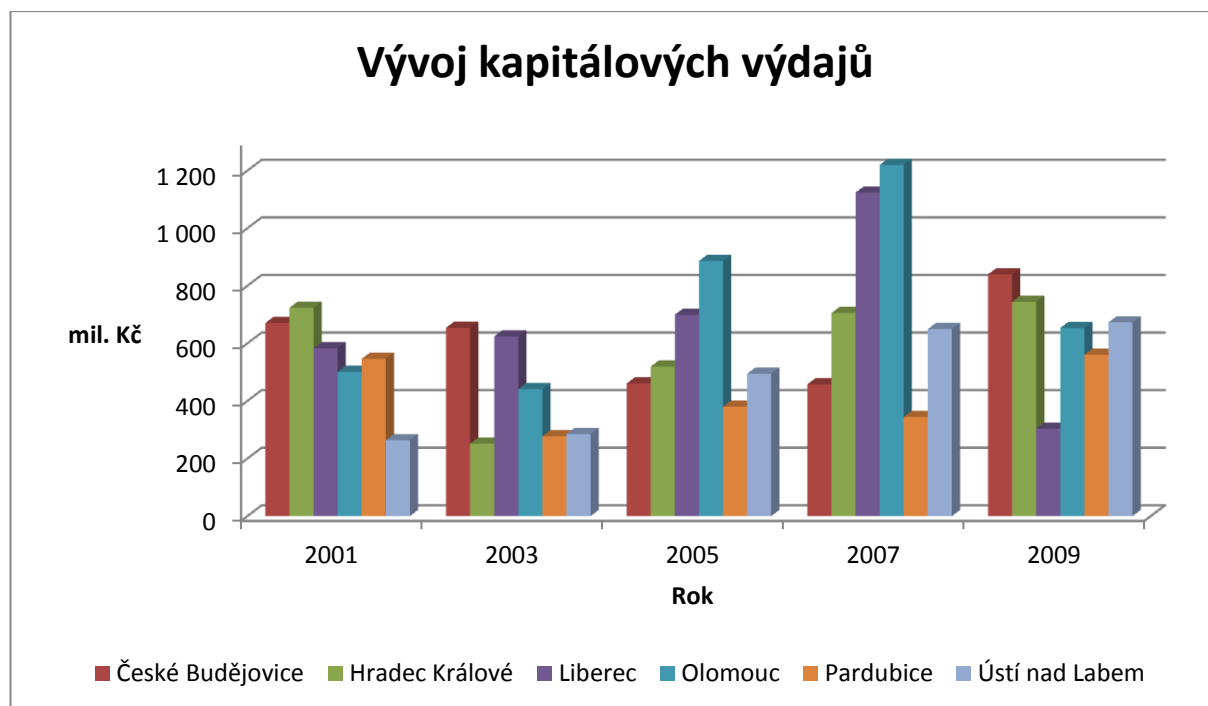
Všechna města vykazují vzrůstající tendenci vynakládaných výdajů na komunální služby přepočtených na obyvatele. Po přepočtu nákladů na obyvatele jsou stále Olomouc a Hradec Králové města s nejvyššími náklady. Naopak u nejušpornějších měst došlo ke změně.

Nejnižších výdajů dosahuje Liberec a Ústí nad Labem. Pardubice se po přepočtu na obyvatele zařadily k Českým Budějovicím mezi města s průměrnou hodnotou výdajů.

Opět nelze jednoznačně vyhodnotit, který způsob řízení je efektivnější.

8.3. Kapitálové výdaje

Obrázek 15: Graf vývoje kapitálových výdajů

Zdroj: vlastní zpracování

Na první pohled je zřejmé, že vývoj kapitálových výdajů je nesourodý. V roce 2001 byly kapitálové výdaje vybraných měst nejvyrovnanější. Pouze výdaje Ústí nad Labem byly výrazněji nižší. Ve stejném trendu pokračovala v roce 2003 města České Budějovice, Olomouc a Liberec. Naopak Hradec Králové a Pardubice snížili kapitálové výdaje a spolu s Ústí nad Labem dosahovali nejnižších nákladů. V roce 2005 už k žádnému snížení kapitálových výdajů nedošlo, kromě Českých Budějovic. Olomouc se začal blížit k hranici 1 mld. Kč, což souviselo s rekonstrukcí a dobudování stokové sítě města. Ostatní města a jejich kapitálové výdaje byly relativně na stejné úrovni. Mírný nárůst vykazovala města i v roce 2007. Olomouc a Liberec byla jednoznačně města s nejvyššími kapitálovými výdaji. Jak už bylo zmíněno, Olomouc dokončoval rekonstrukci a dobudování stokové sítě. Liberec se zase připravoval na Mistrovství světa v klasickém lyžování v roce 2009. V posledním

sledovaném roce 2009 už se neobjevily žádné výrazné rozdíly, pouze Liberec své kapitálové výdaje velice snížil oproti ostatním městům.

Z pohledu formy řízení měst a jejich kapitálových výdajů, Pardubice a Ústí nad Labem s decentralizovanou formou řízení dosahovali většinou nejnižších kapitálových výdajů, přesto nelze jednoznačně označit tuto formu řízení za efektivnější.

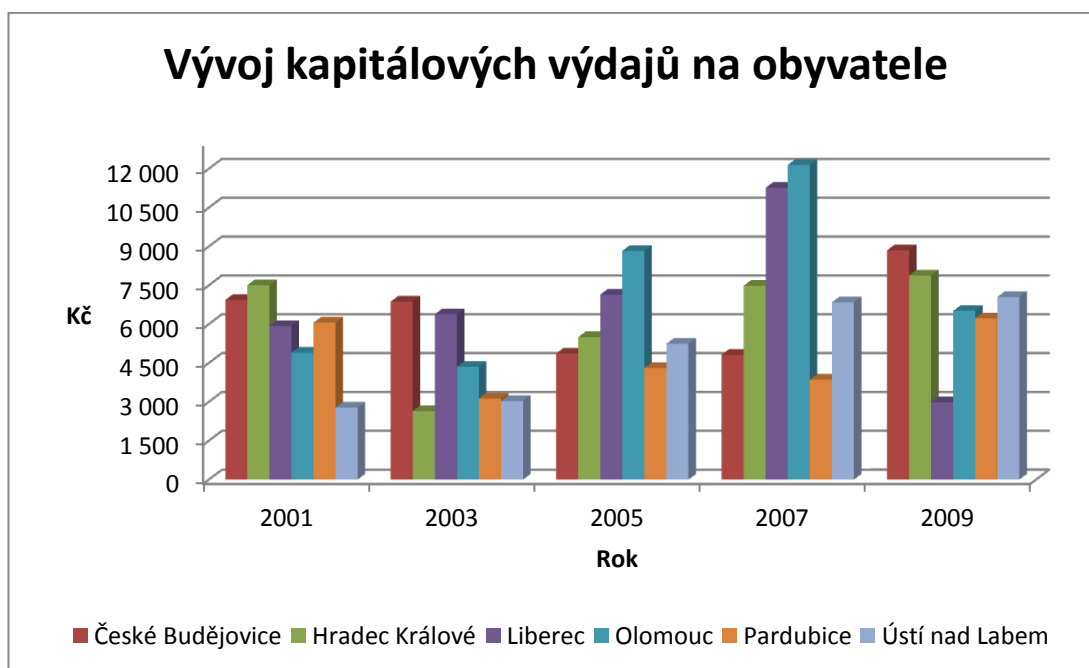
Tabulka 8: Vývoj kapitálových výdajů na obyvatele (Kč)

Rok/město	České Budějovice	Hradec Králové	Liberec	Olomouc	Pardubice	Ústí nad Labem
2001	6 936	7 507	5 927	4 901	6 063	2 780
2003	6 871	2 645	6 385	4 358	3 128	3 033
2005	4 870	5 505	7 143	8 830	4 309	5 246
2007	4 820	7 488	11 269	12 152	3 859	6 844
2009	8 853	7 879	2 986	6 513	6 227	7 049

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka ukazuje různorodost výše kapitálových výdajů a jejich vývoje. Nejvyšší částku kapitálových výdajů přepočtenou na obyvatele vykazuje Olomouc v roce 2007, poté následuje Liberec také v roce 2007. Buňka v roce 2003 města Hradce Králové obsahuje nejnižší výdaje na obyvatele ze všech měst. Názornější zobrazení ukazuje následující graf.

Obrázek 16: Graf vývoje kapitálových výdajů na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování

Graf přepočtených kapitálových výdajů na obyvatele je téměř totožný s grafem celkových kapitálových výdajů. Nejvyšší výdaje na obyvatele vynakládá Olomouc a Liberec, nejvýrazněji v letech 2005 a 2007. Ústí nad Labem a Pardubice vykazují jedny z nejnižších nákladů na obyvatele.

Pokud srovnáme decentralizovanou a centralizovanou formu řízení, tak mezi nimi není velký rozdíl. Pardubice a Ústí nad Labem sice patřily mezi města s nejnižšími výdaji, ale nebylo tomu ve všech letech a rozdíly byly zanedbatelné. Nelze určit, která forma řízení je efektivnější.

9. HODNOCENÍ FINANČNÍ STABILITY A SCHOPNOSTI REALIZOVAT BUDOUCÍ INVESTICE (UKAZATEL FINANČNÍHO ZDRAVÍ)

Ukazatel finančního zdraví představuje základní indikátor ekonomické oblasti, neboť vyjadřuje finanční situaci města z hlediska minulosti, aktuálního vývoje a umožňuje prognózovat jeho situaci do budoucna. Ukazatel vyjadřuje schopnost sídla vytvářet finanční zdroje v rozpočtu pro rozvojové aktivity v budoucnu a možnost využívání cizích zdrojů financování, tj. schopnost sídla dostát svým závazkům (tj. dluhová služba) s cílem indikovat přípustnou zadluženost města.

Údaje potřebné pro výpočet ukazatele finančního zdraví jsou dostupná z dat systému ARIS, jehož zřizovatelem je Ministerstvo financí.

U každého města je potřeba získat následující data ze 2 výkazů – Výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu ÚSC, Rozvaha (balance). [18]

Tabulka 9: Struktura databáze ARIS web podle dat využívaných indikátory

Výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu ÚSC		
Část	Skupina položek	Název položky
Pevné části	III. Financování	Uhrazené splátky dlouhodobých přijatých půjčených prostředků
	IV.Rekapitulace příjmů, výdajů, financování a jejich konsolidace	Třída 1 – Daňové příjmy
		Třída 2 – Nedaňové příjmy
		Třída 3 – Kapitálové příjmy
		Třída 4 – Přijaté transfery
		Třída 5 – Běžné výdaje
		Třída 6 - Kapitálové výdaje
		Konsolidace příjmů
		Konsolidace výdajů
Příjmy	I.Rozpočtové příjmy	Položky 42xx - Investiční dotace
Výdaje	II.Rozpočtové výdaje	Položka 5141 - Placené úroky z úvěrů
		Položka 5178 - Splátky leasingu
		Položka 6143 - Investiční úroky
Výkaz Rozvaha (balance)		
Rozvaha	B.Oběžná aktiva	Dlužné cenné papíry k obchodování (Účet 253)
		Základní běžný účet (Účet 231)
		Běžné účty peněžních fondů (Účet 236)

Zdroj: [18]

Konkrétní číselné vyjádření položek obsažených v této tabulce pro vybraná města byla vyhledána prostřednictvím ARISwebu a jsou obsažena v Přílohách A a B.

Pro vybraná města byla použita **standardní metodika měření pro malá a středně velká sídla**. [18]

Metoda výpočtu [18]:

a) Provozní výsledek hospodaření

Přebytek běžného rozpočtu = (Třída 1 Daňové příjmy + Třída 2 Nedaňové příjmy + Třída 4 Přijaté transfery) – (Konsolidace příjmů + Položky 42xx Investiční dotace + Třída 5 Běžné výdaje – Konsolidace výdajů) + (Položka 5141 Placené úroky z úvěrů + 5178 Splátky leasingu + 6143 Investiční úroky)

b) Podíl přebytku běžného rozpočtu na běžných příjmech

Ukazatel = Přebytek běžného rozpočtu / (Třída 1 Daňové příjmy + Třída 2 Nedaňové příjmy + Třída 4 Přijaté transfery – Konsolidace příjmů)

c) Kapacita samofinancování (podíl hrubých provozních výsledků, tj. přebytku běžného rozpočtu, a kapitálových příjmů na kapitálových výdajích)

Kapacita samofinancování = ((Třída 1 Daňové příjmy + Třída 2 Nedaňové příjmy + Třída 4 Přijaté transfery – Konsolidace příjmů) + Třída 3 Kapitálové příjmy) / Třída 6 Kapitálové výdaje

d) Krytí dluhové služby – schopnost vytvářet zdroje na splátky finančních závazků

Ukazatel krytí dluhové služby = Přebytek běžného rozpočtu / (Položka 5141 Placené úroky z úvěrů + Položka 5178 Splátky leasingu + Položka 6143 Investiční úroky + Uhrazené splátky dlouhodobých přijatých půjčených prostředků)

Hodnota uhrazených splátek dlouhodobých přijatých půjčených prostředků je ve výkazech uváděna se záporným znaménkem, proto třeba ji do součtu dosadit po vynásobení (-1).

e) Peněžní rezervy (likvidní aktiva) / přebytek běžného rozpočtu

Peněžní rezervy = Účet 231 Základní běžný účet + Účet 236 Běžné účty peněžních fondů + Účet 253 Dlužné cenné papíry k obchodování

Výsledky výpočtů a) – e) pro vybraná města a sledované roky jsou obsaženy v následující tabulce.

Tabulka 10: Výsledky indikátorů finančního zdraví vybraných měst

Město	Rok	Provozní VH (tis. Kč)	Podíl přebytku běž. rozpočtu na běž. příjmech (%)	Kapacita samofinancování	Krytí dluh. služby	Peněžní rezervy
České Budějovice	2001	164 966,24	10,79	2,48	2,27	3,39
	2003	338 200,52	16,79	3,18	5,82	0,83
	2005	437 254,69	26,02	3,84	2,15	1,01
	2007	455 374,43	22,92	4,45	5,25	0,78
	2009	470 344,18	22,72	2,49	5,36	0,25
Hradec Králové	2001	210 541,19	14,16	2,27	3,99	2,27
	2003	282 667,24	16,30	7,33	4,76	2,40
	2005	378 319,18	23,49	3,49	8,56	2,12
	2007	286 604,02	14,67	3,24	9,37	3,33
	2009	261 017,87	13,37	2,76	5,87	3,33
Liberec	2001	433 617,68	27,39	2,72	1,02	0,41
	2003	361 231,89	18,51	3,13	5,21	0,43
	2005	171 123,74	9,95	2,79	2,78	0,76
	2007	120 385,15	5,07	2,42	1,62	0,93
	2009	128 195,59	6,69	6,48	1,13	0,72
Olomouc	2001	393 052,74	22,53	3,55	4,87	0,33
	2003	359 777,64	17,64	4,63	5,18	0,49
	2005	684 402,70	28,55	2,73	7,39	0,35
	2007	703 218,71	25,93	2,23	3,66	0,21
	2009	132 529,24	6,54	3,10	1,20	0,34
Pardubice	2001	168 097,29	13,03	2,59	11,69	1,33
	2003	176 385,13	12,14	5,75	4,39	1,45
	2005	312 404,40	24,00	4,03	15,02	0,55
	2007	279 931,91	18,37	4,73	19,45	0,89
	2009	170 946,51	10,40	3,19	12,51	1,45
Ústí nad Labem	2001	158 451,94	9,84	6,15	11,48	0,55
	2003	71 280,33	3,73	6,71	1,99	2,96
	2005	346 507,31	16,73	4,20	5,39	0,28
	2007	239 627,47	11,45	3,23	2,51	1,19
	2009	147 685,08	7,97	2,75	1,54	0,62

Zdroj: vlastní zpracování

Aby bylo možné souhrnně zhodnotit hospodaření měst, jsou pro zjednodušení vytvořeny 3 kategorie udržitelnosti (A, B, C). Ke každému indikátoru jsou přiřazeny hodnoty, které lze považovat za optimální (A), únosné (B) a dlouhodobě zcela neudržitelné (C). Každý z indikátorů má přiřazenu svoji váhu v procentech podle toho, nakolik je jeho výsledek podstatný pro celkové vyhodnocení hospodaření měst v jednotlivých letech. [18]

Intervaly hodnoty, které odpovídají jednotlivým kategoriím, a procentuálně vyjádřenou váhu jednotlivých indikátorů znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 11: Hodnocení a váhy jednotlivých indikátorů

Typ ÚSC	Indikátor	Požadované hodnoty	Hodnocení	Váha
Malá a středně velká sídla	Provozní výsledek hospodaření	>0	A	0,1
		≤0	C	
	Podíl přebytku běžného rozpočtu na běžných příjmech	≥10	A	0,2
		0-10	B	
		≤0	C	
	Kapacita samofinancování	≥1,2	A	0,1
		1-1,2	B	
		<1	C	
	Krytí dluhové služby	>1,2	A	0,3
		1-1,2	B	
		≤1	C	
	Peněžní rezervy	≥1	A	0,3
		interval (0,1)	B	
		≤0	C	

Zdroj: [18]

Součet vah jednotlivých indikátorů musí být roven 1. Provozní výsledek hospodaření dělí sídla pouze do dvou kategorií A nebo C podle toho, zda je saldo kladné nebo záporné.

V následující tabulce jsou k jednotlivým hodnotám indikátorů přiřazeny kategorie a celkové hodnocení vybraných měst za sledované roky.

Tabulka 12: Vyhodnocení indikátorů a ukazatele finanční zdraví

Město	Rok	Provozní VH		Podíl přebytku běž. rozpočtu na běž. příjmech		Kapacita samofinancování		Krytí dluh. služby		Peněžní rezervy		Celkové hodnocení
		Hodn.	Váha	Hodn.	Váha	Hodn.	Váha	Hodn.	Váha	Hodn.	Váha	
České Budějovice	2001	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2003	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2005	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2007	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2009	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
Hradec Králové	2001	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2003	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2005	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2007	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2009	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
Liberec	2001	A	10%	A	20%	A	10%	B	30%	B	30%	B
	2003	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2005	A	10%	B	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2007	A	10%	B	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2009	A	10%	B	20%	A	10%	B	30%	B	30%	B
Olomouc	2001	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2003	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2005	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2007	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2009	A	10%	B	20%	A	10%	B	30%	B	30%	B
Pardubice	2001	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2003	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2005	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2007	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2009	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
Ústí nad Labem	2001	A	10%	B	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2003	A	10%	B	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2005	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B
	2007	A	10%	A	20%	A	10%	A	30%	A	30%	A
	2009	A	10%	B	20%	A	10%	A	30%	B	30%	B

Zdroj: vlastní zpracování

Způsob celkového hodnocení [18]:

A... $A > 80\%$, $B < 20\%$, $C = 0$

B... $A < 80\%$, $B > 20\%$, $C < 30\%$

C... $C \geq 30\%$

Pokud považujeme finanční stabilitu za optimální (kategorie A), musí tato kategorie převažovat u většiny hodnot, resp. u všech podstatných. Naopak do této kategorie nelze zařadit územní jednotku, která by – byť jen v méně významném kritériu – měla výsledek odpovídající neudržitelné skupině (tj. C).

Pokud je podíl neuspokojivého hodnocení (tj. C) větší než cca třetinový, je považováno celkové hospodaření obce (resp. města, územního celku) za neuspokojivé, tudíž není podstatné zastoupení neboli podíl zbývajících hodnocení (tj. A a B).

Kategorie B potom odpovídá průměru mezi těmito hraničními kategoriemi. [18]

Finální hodnocení pak lze interpretovat následovně [18]:

A - Územní jednotka má optimální finanční stabilitu a vysokou schopnost realizovat do budoucna své investice.

B - Územní jednotka je uspokojivě finančně stabilní a udržitelná za předpokladu zachování alespoň stávajících hodnot rozšiřujících indikátorů.

C - Územní jednotka je finančně nestabilní, do budoucna velmi riziková a s ohroženou schopností realizovat své investice. Neodpovídá kritériím ekonomické udržitelnosti.

Pokud budeme hodnotit vybraná města, tak jednoznačné zařazení do stejné kategorie v průběhu celého sledovaného období dosahují města Hradec Králové, Liberec a Olomouc. U ostatních měst se kategorie udržitelnosti měnila během sledovaných let. Žádné město nebylo zařazeno do kategorie C, což znamená, že se nejedná o finančně nestabilní sídla.

Hradec Králové dosáhl nejlepšího hodnocení ze všech vybraných měst. V průběhu celého sledovaného období mu byla přiřazena kategorie udržitelnosti A, tudíž se jedná o územní jednotku s optimální finanční stabilitou.

Liberec a Olomouc jsou na stejné úrovni. Celé sledované období byla města zařazena do kategorie B. Můžeme říci, že se jedná o města s uspokojivou finanční stabilitou.

České Budějovice během 5 sledovaných let dosáhly na nejlepší kategorii A pouze dvakrát, v ostatních letech byly zařazeny do kategorie B. Celkově České Budějovice řadíme do kategorie B s uspokojivou finanční stabilitou.

Hodnocení **Pardubic** je opačné. Během 5 sledovaných let dosáhly na nejlepší kategorii A třikrát, tudíž tato kategorie převažuje a Pardubice jsou městem s optimální finanční stabilitou.

Ústí nad Labem vykazují stejný poměr kategorie A a B jako České Budějovice. Za sledované roky Ústí nad Labem dosáhlo kategorie A dvakrát a kategorie B třikrát. Ústí nad Labem tedy řadíme do kategorie B s uspokojivou finanční stabilitou.

10. SHRNU TÍ A VYHODNOCENÍ

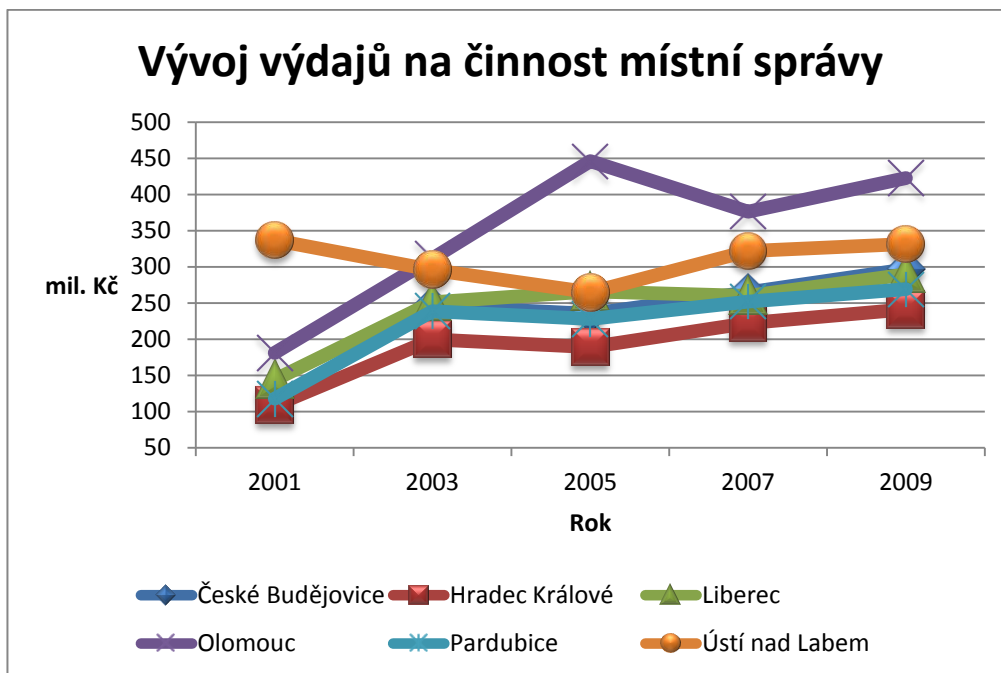
Na základě stanovených kritérií, která zajišťují srovnatelnost zvolených měst, bylo ke zkoumání vybráno šest krajských měst: České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Olomouc, Pardubice a Ústí nad Labem. Podmínkami bylo určité rozmezí rozlohy, počtu obyvatel a muselo se jednat o statutární města, která můžou mít decentralizovanou formu řízení. Decentralizovanou formu řízení mají Pardubice a Ústí nad Labem, ostatní města jsou spravována centrálně.

Veškerá data sloužící k porovnání daných měst a k dalším výpočtům byla čerpána z ARISwebu, který spravuje Ministerstvo financí, kde nalezneme přehledy výkazů územně samosprávných celků za roky 2001-2009. Údaje byly zjišťovány obročně, aby sledování zahrnovalo co nejdelší časové období, tedy roky 2001-2009.

Z ARISwebu byly zjištěny za sledované období pro vybraná města následující položky vyjádřené v peněžních jednotkách: výdaje na činnost místní správy, výdaje na provoz veřejné silniční dopravy, výdaje na zajištění komunálních služeb, kapitálové výdaje, celkové výdaje a celkové příjmy. Z dat Českého statistického úřadu byl čerpán údaj o počtu obyvatel.

Vybraná města byla porovnána podle výdajů na činnost místní správy, výdajů na komunální služby a kapitálových výdajů. Tyto položky byly vybrány, jelikož je mohou správy měst nejvíce ovlivnit svou činností a hospodařením s veřejnými prostředky. U každé z těchto položek se porovnával její vývoj u vybraných měst během let 2001-2009 pomocí grafů vycházejících z celkových hodnot, následně byly celkové hodnoty přepočteny na obyvatele, jejichž vývoj byl také hodnocen pomocí grafů.

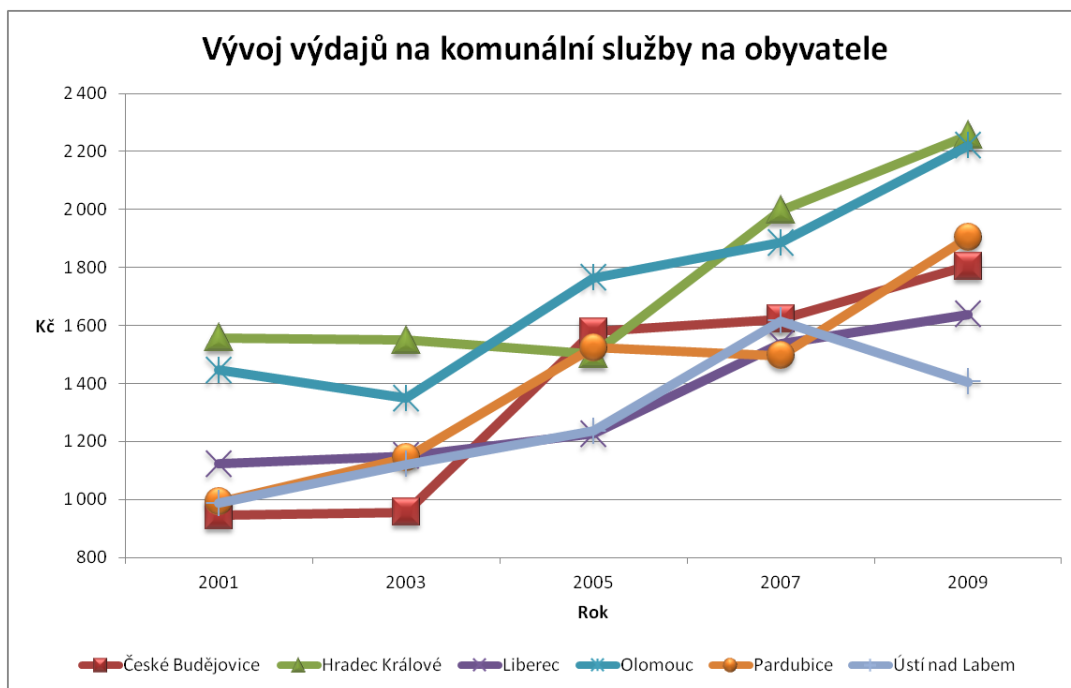
Obrázek 17: Graf popisující vývoj výdajů na činnost místní správy vybraných měst

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnávání daných měst z hlediska celkové hodnoty výdajů na činnost místní správy, dosahuje nejvyšších výdajů město Olomouc. Naopak nejnižší náklady vykazuje Hradec Králové a poté Pardubice. U ostatních měst se výdaje na činnost místní správy nijak výrazně neliší. Z pohledu centralizované a decentralizované formy řízení také nejsou rozdíly nijak významné a nelze určit, který ze způsobů řízení je efektivnější. Přepočtení výdajů na obyvatele výsledky nezměnil, nejnižší náklady opět vykazuje město Hradec Králové a nejvyšší Olomouc. Ukazuje se, že decentralizovaná forma řízení je pro Ústí nad Labem neefektivní, jelikož, přesahuje svými výdaji většinu měst s centrální správou. Pardubice jsou však na stejné úrovni jako ostatní města, nelze tedy označit efektivnější formu řízení.

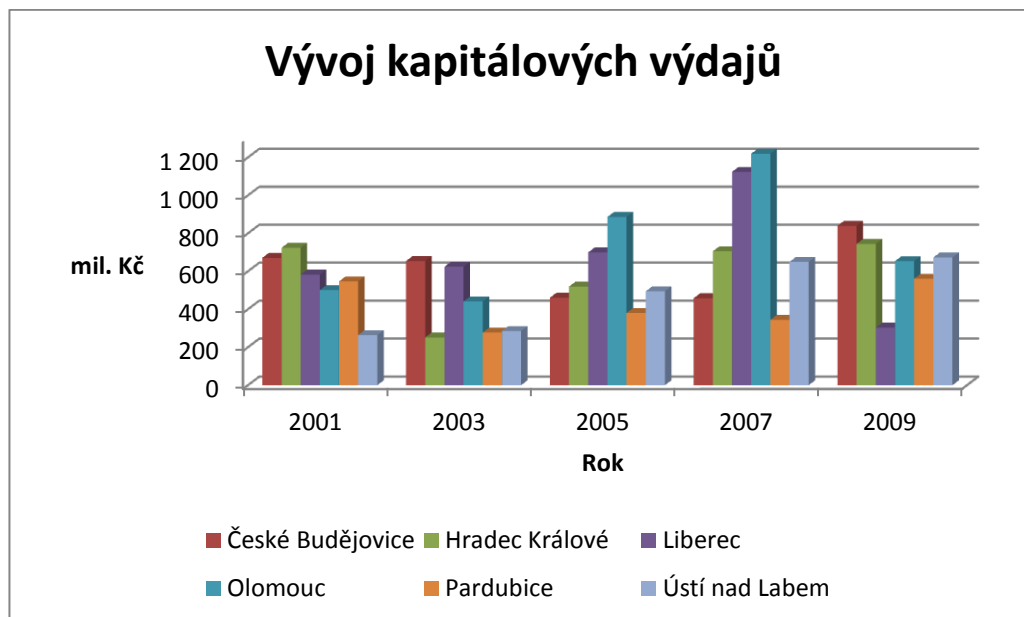
Obrázek 18: Graf vývoje výdajů na komunální služby na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování

Při pozorování vývoje výdajů na komunální služby byl zjištěn vzrůstající trend u všech sledovaných měst v průběhu let 2001-2009. Mezi města s nejvyššími výdaji na komunální služby patří Olomouc a Hradec Králové. Naopak Ústí nad Labem a Pardubice patří mezi města s nejnižšími náklady. Z pohledu toho, zda jsou daná města centrálně řízená či nikoliv, Ústí nad Labem a Pardubice s decentralizovanou správou sice téměř v celém období vynakládají nejnižší výdaje, ale rozdíly oproti ostatním městům, kromě Olomouce a Hradce Králové, jsou zanedbatelné a nelze jednoznačně určit, které řízení je efektivnější. Po přepočtu výdajů na obyvatele jsou stále Olomouc a Hradec Králové města s nejvyššími náklady. Naopak u nejúspornějších měst došlo ke změně. Nejnižších výdajů dosahuje Liberec a Ústí nad Labem. Pardubice se po přepočtu na obyvatele zařadily k Českým Budějovicím mezi města s průměrnou hodnotou výdajů. Opět nelze jednoznačně vyhodnotit, který způsob řízení je efektivnější.

Obrázek 19: Graf vývoje kapitálových výdajů

Zdroj: vlastní zpracování

Vývoj kapitálových výdajů je nesourodý. V roce 2001 byly kapitálové výdaje vybraných měst nejvyrovnanější. V roce 2003 nejvyšší výdaje měla města České Budějovice a Liberec, ostatní města byla vyrovnaná. V letech 2005 a 2007 Olomouc a Liberec byla jednoznačně města s nejvyššími kapitálovými výdaji. Olomouc dokončoval rekonstrukci a dobudování stokové sítě. Liberec se zase připravoval na Mistrovství světa v klasickém lyžování v roce 2009. V posledním sledovaném roce 2009 už se neobjevily žádné výrazné rozdíly, pouze Liberec své kapitálové výdaje velice snížil oproti ostatním městům. Z pohledu formy řízení měst a jejich kapitálových výdajů, Pardubice a Ústí nad Labem s decentralizovanou správou dosahovali většinou nejnižších kapitálových výdajů, přesto nelze jednoznačně označit tuto formu řízení za efektivnější. Graf přepočtených kapitálových výdajů na obyvatele je téměř totožný s grafem celkových hodnot. Nejvyšší výdaje na obyvatele vynakládá Olomouc a Liberec, nejvýrazněji v letech 2005 a 2007. Ústí nad Labem a Pardubice vykazují jedny z nejnižších nákladů na obyvatele. Pokud srovnáme decentralizovanou a centralizovanou formu řízení, tak mezi nimi není velký rozdíl. Pardubice a Ústí nad Labem sice patřily mezi města s nejnižšími výdaji, ale nebylo tomu ve všech letech a rozdíly byly zanedbatelné. Nelze určit, která forma řízení je efektivnější.

Vybraná města byla porovnána také z hlediska indikátoru udržitelného rozvoje na místní úrovni, konkrétně ekonomického indikátoru ECO1 – Hodnocení finanční stability a schopnost realizovat budoucí investice (ukazatel finančního zdraví). Ukazatel vyjadřuje schopnost sídla

vytvářet finanční zdroje v rozpočtu pro rozvojové aktivity v budoucnu a možnost využívání cizích zdrojů financování, tj. schopnost sídla dostát svým závazkům (tj. dluhová služba) s cílem indikovat přípustnou zadluženost města. Údaje potřebné pro výpočet ukazatele finančního zdraví byla čerpána z dat systému ARIS. Zařazení měst do výsledných kategorií A, B nebo C proběhlo na základě výpočtu indikátorů, jejich ohodnocení a podle příslušných vah určení výsledné kategorie. Ukazatel finančního zdraví, byl určen obročně v období 2001-2009 pro všechna vybraná města. Následně byl zhodnocen vývoj během daného období a každé město podle poměru jednotlivých kategorií bylo celkově za dané období zařazeno do jedné ze tří kategorií.

Popis výsledných kategorií [18]:

A - Územní jednotka má optimální finanční stabilitu a vysokou schopnost realizovat do budoucna své investice.

B - Územní jednotka je uspokojivě finančně stabilní a udržitelná za předpokladu zachování alespoň stávajících hodnot rozšiřujících indikátorů.

C - Územní jednotka je finančně nestabilní, do budoucna velmi riziková a s ohroženou schopností realizovat své investice. Neodpovídá kritériím ekonomické udržitelnosti.

Tabulka 13: Výsledné kategorie finančního zdraví měst

Město	Kategorie
České Budějovice	B
Hradec Králové	A
Liberec	B
Olomouc	B
Pardubice	A
Ústí nad Labem	B

Zdroj: vlastní zpracování

Jednoznačné zařazení do stejné kategorie v průběhu celého sledovaného období dosahují města Hradec Králové, Liberec a Olomouc. U ostatních měst se kategorie udržitelnosti měnila během sledovaných let. Žádné město nebylo zařazeno do kategorie C, což znamená, že se nejedná o finančně nestabilní sídla. Hradec Králové dosáhl nejlepšího hodnocení. Za celé

sledované období mu byla přiřazena kategorie udržitelnosti A, tudíž se jedná o územní jednotku s optimální finanční stabilitou a vysokou schopností realizovat do budoucna své investice. Liberec a Olomouc jsou na stejné úrovni, protože celé sledované období dosahovala kategorie B. Můžeme říci, že tato města jsou uspokojivě finančně stabilní a udržitelná za předpokladu zachování alespoň stávajících hodnot rozšiřujících indikátorů. České Budějovice celkově řadíme také do kategorie B, protože na nejlepší kategorii A během 5 sledovaných let dosáhly pouze dvakrát. Hodnocení Pardubic je opačné. Během 5 sledovaných let dosáhly na nejlepší kategorii A třikrát, tudíž tato kategorie převažuje a Pardubice jsou městem s optimální finanční stabilitou. Ústí nad Labem vykazuje stejný poměr kategorie A a B jako České Budějovice. Za sledované roky kategorie A jen dvakrát. Ústí nad Labem tedy řadíme do kategorie B s uspokojivou finanční stabilitou.

Z hlediska finančního zdraví měst decentralizovaná forma řízení měst Pardubice a Ústí nad Labem není rozdílná od centralizované formy řízení měst ostatních

Z výše uvedených výsledků celkově nemůžeme vyhodnotit jednu formu řízení jako efektivnější, jsou sice mezi nimi rozdíly, ale nahodilé a nevýznamné.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo zjistit, která forma řízení veřejné správy měst v ČR je efektivnější, zda centralizovaná nebo decentralizovaná forma. Předpokladem bylo, že centralizovaná forma řízení je efektivnější, z důvodů nižších nákladů na činnost správy a dalších úspor. Pokud by se předpoklad potvrdil, byla by zde cesta, jak snížit náklady na veřejnou správu převedním všech územních samospráv na centralizovanou formu řízení.

Ke zkoumání bylo vybráno těchto šest krajských měst: České Budějovice, Hradec Králové, Liberec, Olomouc, Pardubice a Ústí nad Labem. Decentralizovanou formu řízení mají Pardubice a Ústí nad Labem, ostatní města jsou spravována centrálně.

Veškerá data sloužící k porovnání daných měst a k dalším výpočtům byla čerpána z ARISwebu, který spravuje Ministerstvo financí. Údaje byly zjišťovány obročně, aby sledování zahrnovalo co nejdelší časové období, tedy roky 2001-2009. Vývoj se sledoval u výdajů na činnost místní správy, výdajů na komunální služby a kapitálových výdajů. Dané položky mohou města nejvíce ovlivnit svou činností a hospodařením s veřejnými prostředky. Při porovnání měst s centralizovanou a decentralizovanou formou řízení nebyly shledány výrazné nebo významné rozdíly u vybraných položek, tudíž nelze jednoznačně určit efektivnější formu řízení.

Vybraná města byla porovnána také z hlediska finančního zdraví. Žádné z měst nebylo zařazeno do kategorie zahrnující finančně nestabilní sídla. Všechna byla zařazena do nejlepší kategorie s optimální finanční stabilitou nebo do kategorie s uspokojivou finanční stabilitou. Při porovnání finančního zdraví měst s centralizovanou a decentralizovanou správou nebyli zjištěny rozdíly, které by vedly k označení jedné formy řízení za efektivnější.

Z provedené analýzy nevyplývá, že centralizovaná forma řízení je globálně efektivnější. Převedení všech územních samospráv na centralizovanou by ve svém důsledku nemuselo znamenat snížení nákladů na veřejnou správu, tudíž by nedošlo ke kýžené úspoře veřejných prostředků.

Přestože práce jednoznačně neurčila ekonomicky výhodnější způsob správy statutárních měst, naplnilo se zadání a cíl práce byl tedy splněn.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] České Budějovice. *Wikipedie* [online]. 3.3.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesk%C3%A9_Bud%C4%9Bjovice>
- [2] Dotace. *Wikipedie* [online]. 2.8.2011 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Dotace>>
- [3] Hradec Králové. *Wikipedie* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9>
- [4] LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, 151 s. ISBN 978-80-7204-495-5.
- [5] Liberec. *Wikipedie* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Liberec>>
- [6] MINISTERSTVO FINANCÍ. *ARISweb* [online]. 4.5.2001 [cit. 2012-04-20]. Dostupné z www: <<http://www.info.mfcr.cz/aris/>>
- [7] NAHODIL, František. *Veřejné finance v České republice*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, 359 s. ISBN 978-80-7380-162-5.
- [8] Olomouc. *Wikipedie* [online]. 3.3.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Olomouc>>
- [9] Pardubice. *Wikipedie* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Pardubice>>
- [10] PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR, Marek. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 3., aktual. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- [11] PEKOVÁ, Jitka; PILNÝ, Jaroslav; JETMAR, Marek. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. 2. přepracované vydání. Praha : ASPI, a. s., 2005. 556 s. ISBN 80-7357-052-1.
- [12] PETRLÍKOVÁ, Blažena. *Účetnictví nevýdělečné organizace* [online]. 22.4.2011 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z www: <http://www.ucetnictvino.cz/33/transfery-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EIS10zrT_-dJ0J7dvh2PN54/?query=%FA%E8tov%E1n%ED+transferu+2011&serp=1>

- [13] PILNÝ, Jaroslav. *Veřejné finance*. 5., dopl. a upr. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, 226 s. ISBN 978-80-7194-963-3.
- [14] *Pojištěnec* [online]. 17.9.2009 [cit. 2012-02-19]. Dostupné z www: <http://pojistenec.cz/rozpocetove_provizorium.htm>
- [15] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2009, 304 s. ISBN 978-80-247-2789-9.
- [16] Příloha k vyhlášce č. 323/2002 Sb. - Rozpočtová skladba. In: Ministerstvo financí České republiky. 21.12.2010. Dostupné z www: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vyhlasky_32273.html>
- [17] RABIN, Jack. *Encyclopedia of public administration and public policy: vol.1*. New York: Marcel Dekker, 2003. ISBN 0-8247-0946-2.
- [18] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra et al. Jak sledovat indikátory udržitelného rozvoje na lokální úrovni?: Návod pro zpracování případových studií [online]. první. Civitas per Populi o. s., 2010, 82 s. [cit. 2012-04-20]. ISBN 978-80-904671-3-2. Dostupné z www: <http://www.civitas-group.cz/soubory/kucharka_final.pdf>
- [19] Tax. *Investor Words* [online]. ©2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <<http://www.investorwords.com/4879/tax.html>>
- [20] Ústí nad Labem. *Wikipedie* [online]. 28.2.2012 [cit. 2012-03-05]. Dostupné z www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%9Ast%C3%AD_nad_Labem>
- [21] Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům. In: Česká daňová správa. 1.ledna 2001. Dostupné z www: <http://cds.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cds/xsl/182_3587.html>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A Zdrojová data pro výpočet indikátorů ukazatele finančního zdraví - 1.část

Příloha B Zdrojová data pro výpočet indikátorů ukazatele finančního zdraví - 2.část

Příloha A-Zdrojová data pro výpočet indikátorů ukazatele finančního zdraví - 1.část

Město	Rok	Třída1 - Daňové příjmy	Třída2 - Nedaňové příjmy	Třída3 - Kapitálové příjmy	Třída4 - Přijaté transfery	Třída 5 - Běžné výdaje	Třída 6 - Kapitálové výdaje	Konsolidace příjmů	Konsolidace výdajů
Č.B.	2001	889 411,54	177 337,28	134 026,32	3 379 761,02	4 263 534,82	671 023,18	2 918 302,23	2 918 302,22
	2003	926 681,84	280 691,36	65 410,92	4 073 119,55	4 812 880,22	654 451,40	3 266 245,56	3 266 245,57
	2005	1 096 103,09	294 700,34	88 241,62	3 348 592,35	4 285 945,85	460 956,76	3 059 171,80	3 059 171,80
	2007	1 164 135,29	343 411,14	53 459,27	3 920 419,94	4 965 860,63	458 245,56	3 441 162,88	3 441 162,89
	2009	1 103 030,94	412 709,57	19 302,71	3 951 525,62	4 982 502,87	839 824,56	3 397 382,67	3 397 382,68
H.K.	2001	750 571,85	295 401,74	159 913,42	3 160 852,60	3 932 700,72	723 742,27	2 720 437,20	2 720 437,20
	2003	914 776,30	246 450,66	112 345,54	3 079 419,91	3 962 696,43	251 789,87	2 506 377,48	2 506 377,48
	2005	1 089 753,55	275 104,71	205 328,45	3 166 971,87	4 159 096,22	519 814,43	2 921 607,53	2 921 607,53
	2007	1 187 215,94	330 992,74	330 519,47	4 211 974,38	5 444 203,10	705 720,15	3 776 808,94	3 776 808,93
	2009	1 181 756,01	323 345,56	99 429,85	3 846 146,81	5 088 956,80	744 481,90	3 399 424,48	3 399 424,47
Liberec	2001	973 828,76	80 877,40	2 078,65	3 302 875,16	3 828 850,99	583 071,53	2 774 378,66	2 774 378,65
	2003	1 015 116,22	47 888,66	2 775,58	3 185 346,94	3 777 942,54	624 243,63	2 297 197,48	2 297 197,48
	2005	1 131 635,35	110 741,51	230 228,17	3 949 988,26	4 772 764,43	699 682,74	3 472 002,33	3 472 002,32
	2007	1 189 955,80	105 937,20	346 468,98	4 618 080,83	5 105 206,99	1 123 791,56	3 538 045,01	3 538 045,01
	2009	1 225 930,04	79 791,10	48 796,66	4 106 726,88	5 254 439,58	303 500,07	3 495 637,37	3 495 637,37
Olomouc	2001	947 250,70	117 745,35	36 962,67	4 003 151,88	4 613 330,04	501 066,04	3 323 896,96	3 323 896,96
	2003	1 132 769,06	79 901,51	5 290,77	4 909 548,88	5 744 583,20	441 296,29	4 082 598,16	4 082 598,16
	2005	1 419 201,52	81 726,18	25 279,07	5 347 083,35	5 946 792,96	886 338,03	4 450 501,41	4 450 501,39
	2007	1 484 406,45	77 267,57	1 911,93	5 490 303,93	5 882 548,20	1 219 719,33	4 339 678,46	4 339 678,46
	2009	1 188 615,44	92 519,06	257,26	5 281 831,76	6 423 831,35	653 691,36	4 537 311,84	4 537 311,85
Pardubice	2001	660 948,02	102 726,07	128 038,66	3 530 604,93	3 977 478,58	546 713,25	3 004 387,44	3 004 387,43
	2003	829 217,64	70 305,35	144 532,74	3 564 808,80	4 280 649,38	277 590,36	3 011 921,04	3 011 921,04
	2005	966 441,10	89 163,72	230 415,11	3 164 191,60	3 888 303,26	380 350,96	2 918 223,84	2 918 223,85
	2007	1 053 976,18	87 076,81	104 568,36	3 169 620,32	3 979 368,63	344 421,08	2 787 142,67	2 787 142,67
	2009	1 066 510,41	85 422,24	146 496,49	4 191 276,80	5 084 568,49	560 872,27	3 700 094,88	3 700 094,88
Ústí nad L.	2001	782 514,79	34 452,68	11 604,85	3 524 327,93	4 152 412,58	263 760,56	2 731 346,87	2 731 346,87
	2003	882 018,73	48 255,91	5 482,60	4 070 191,03	4 871 073,07	285 401,44	3 091 586,06	3 091 586,07
	2005	1 099 635,00	38 988,43	6 803,72	4 467 219,99	5 172 745,26	494 691,39	3 534 911,78	3 534 911,79
	2007	1 197 814,22	69 915,26	5 121,60	5 894 704,76	6 738 597,51	649 901,62	5 068 765,92	5 068 765,93
	2009	1 110 665,06	44 550,94	240,21	4 761 913,54	5 739 587,19	673 055,54	4 064 419,95	4 064 419,94

Příloha B-Zdrojová data pro výpočet indikátorů ukazatele finančního zdraví - 2.část

Město	Rok	42xx - Investiční dotace	5141 - Placené úroky z úvěrů	5178 - Splátky leasingu	6143 - Investiční úroky	Uhrazené splátky	Dlužné cenné papíry k obchodování	Základní běžný účet	Běžné účty peněž. fondů
Č.B.	2001	48 289,80	20 420,27	6 619,14	3 241,62	-42 393,52	304 254,91	220 074,89	34 838,58
	2003	162 879,71	25 941,85	7 190,17	335,67	-24 631,57	75 436,94	112 045,47	93 930,35
	2005	46 150,60	19 854,89	10 100,47	0,00	-173 029,77	79 795,11	276 783,10	86 440,00
	2007	26 926,44	9 739,12	10 456,00	0,00	-66 520,96	85 150,50	153 808,22	116 231,68
	2009	31 198,55	8 696,98	8 082,48	0,00	-70 942,25	38 107,66	38 483,39	42 896,71
H.K.	2001	72 763,26	9 021,42	0,00	157,56	-43 613,24	400 808,48	65 680,69	11 847,42
	2003	3 923,41	6 222,50	0,00	2 417,71	-50 716,10	493 913,56	150 806,18	34 139,36
	2005	1 659,90	7 245,17	0,00	0,00	-36 976,33	584 083,40	188 140,80	30 135,77
	2007	8 265,61	8 889,68	0,00	0,00	-21 688,90	777 991,48	107 656,03	69 230,82
	2009	13 012,09	11 738,39	0,00	0,00	-32 755,88	765 174,69	78 448,63	24 568,37
Liberec	2001	120 906,83	24 603,29	0,00	1 190,90	-399 622,85	0,00	165 364,74	13 828,79
	2003	120 976,17	11 191,95	0,00	606,83	-57 555,26	0,00	139 508,96	14 754,63
	2005	258 799,79	10 322,85	0,00	0,00	-51 290,40	0,00	106 241,64	23 552,97
	2007	703 185,92	14 551,67	252,56	0,00	-59 701,53	0,00	92 120,18	19 954,45
	2009	49 416,26	19 526,78	76,63	0,00	-93 894,07	0,00	58 001,19	34 015,94
Olomouc	2001	82 396,57	16 530,48	4 100,94	0,00	-60 050,00	0,00	40 238,84	90 514,14
	2003	32 396,24	8 256,21	6 281,42	0,00	-54 950,90	0,00	19 756,81	157 029,66
	2005	235 403,21	12 970,40	5 617,44	0,00	-74 015,90	0,00	148 804,54	87 656,44
	2007	496 836,27	23 539,11	7 086,12	0,00	-161 566,90	0,00	69 203,11	81 716,70
	2009	45 588,44	34 159,26	4 823,50	0,00	-71 457,90	0,00	5 909,75	38 993,85
Pardubice	2001	154 378,53	5 346,25	0,00	329,14	-8 702,00	100 000,00	109 886,95	14 103,56
	2003	12 066,00	4 768,72	0,00	0,00	-35 394,38	0,00	129 820,41	125 503,22
	2005	21 188,41	2 099,64	0,00	0,00	-18 705,38	0,00	167 972,09	4 245,27
	2007	53 089,57	1 716,80	0,00	0,00	-12 672,38	0,00	244 373,49	4 074,40
	2009	88 675,48	981,03	0,00	0,00	-12 679,53	0,00	244 812,17	3 732,44
Ústí nad L.	2001	34 431,42	3 510,01	490,53	0,00	-9 799,74	0,00	85 490,58	2 119,27
	2003	66 257,40	7 747,44	397,68	0,00	-27 661,40	0,00	150 898,61	59 796,52
	2005	97 513,93	9 920,34	1 002,73	0,00	-53 384,97	0,00	86 045,79	11 889,43
	2007	217 331,01	32 106,15	1 015,59	0,00	-62 437,89	0,00	273 397,30	11 564,30
	2009	73 578,55	36 730,57	847,72	6 143,00	-52 168,53	0,00	88 019,55	4 146,39